

Ερωφίλη

Συγγραφέας: [Χορτάσης Γεώργιος](#)

Πρόκειται για έμμετρη τραγωδία του Γεώργιου Χορτάση, γραμμένη στα τέλη του 16ου αιώνα, η οποία διαδραματίζεται στην Αίγυπτο της προχριστιανικής εποχής. Ο κρυφός γάμος της βασιλοπούλας Ερωφίλης με έναν στρατηγό του πατέρα της πυροδοτεί την οργή του τελευταίου και το έργο τελειώνει με τον θάνατο των τριών κύριων προσώπων. Το έργο αποτελείται από πρόλογο, 5 πράξεις, 4 ιντερμέδια και 4 χορικά.

Στυλιανός Αλεξίου & Μάρθα Αποσκήτη (επιμ.), *Ερωφίλη, τραγωδία Γεωργίου Χορτάση*, Στιγμή, Αθήνα 1988.

Αποσπάσματα

[Η προστασία ενός μαικήνα \(Αφιέρωση 1-30\)](#)

Ο ποιητής αρχίζει την αφιέρωση του έργου, εξηγώντας ότι πρόκειται για πόνημα που προέκυψε από πόνους και βάσανα, γι' αυτό και δεν επιθυμεί να το δώσει στο κοινό χωρίς να έχει την προστασία κάποιου σπουδαίου ανθρώπου, όπως κάνουν όλοι οι συγγραφείς. Η φήμη του ανθρώπου αυτού, που λέγεται Μούρμουρη και είναι ένας ενάρετος νομικός ευγενικής καταγωγής, θα προστατέψει τον ποιητή από την κακόβουλη κριτική και θα αποτελέσει ένα είδος διαφήμισης για το ίδιο το έργο.

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον

καὶ ὑψηλότατον κύριον

Ἰωάννη τὸ Μούρμουρη ρήτορα

ἀξιότατο

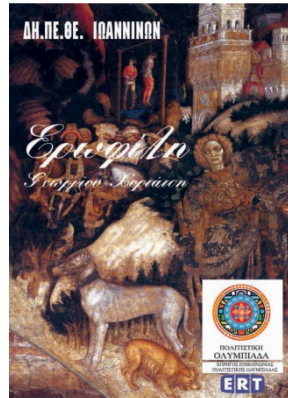
Γεώργιος ὁ Χορτάσης

Καθὼς στολίζου μ' ὄμορφο καὶ λαμπυρὸ χρουσάφι,

σὰν ἀποξετελειώσουσι τσ' εἰκόνες οἱ ζωγράφοι,

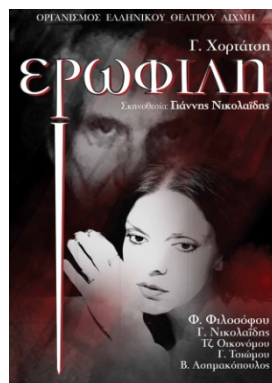
καὶ τότε σ' τόπο φανερό τσι πᾶσι καὶ κρεμοῦσι,
κι ὄλοι πού τσι θωρούσινε θαμάζου καὶ παινοῦσι,
5 τέτοιας λογιῆς πάσα καιρὸ κι' ἐκεῖνοι ὅπου τελειώσου
τοῦ νοῦ τως κόπο τίβοτας, πρὶν ὄξω τονὲ δώσου,
μεγάλου ἀθρώπου κιανενὸς κι ἄξου τονὲ χαρίζου,
καὶ τόσα μὲ τῆ χάρη του πλῆσα τονὲ στολίζου,
π' ὄλοι ἀπού τὸ γροικήσουσι, ποθοῦ νὰ τὸν ἀνοιζου,
10 τσι στίχους του νὰ δούσινε, τὰ λέσι νὰ γροικήξου.
Γιὰ τοῦτο, ἀπείς τὰ πάθη μου κ' οἱ πόνοι μου οἱ περίσσοι
τούτη κ' ἐμένα ἐκάμασι τὸ νοῦ μου νὰ γεννήσει
τὴν τραγωδιά, τὸ ποίημα τσῆ τύχης μου, ν' ἀφήσω
νὰ ἔβγει ὄξω δὲν ἠθέλησα, πρίχου νὰ τῆ στολίσω
15 μ' ὄνομα εὐγενικότατο κι ἄξο, καθὼς τυχαίνει,
πάσα καιρὸ ἀπὸ λόγου του νὰ στέκει βλεπημένη,
κ' ἡ εὐγενειὰ κ' ἡ χάρη του νὰ προσκαλοῦ πάσ' ἕνα
νὰ τῆ θωρεῖ μετὰ χαρᾶς καὶ νὰ κρατεῖ δεμένα
τὰ χεῖλη τῶν κακόγλωσσω, τὰ σφάνω νὰ σωποῦσι,
20 κι οὐδέναν εἰσὲ ψέγωση λόγο ποτὲ νὰ ποῦσι.
Κ' ἔτσι ἀπὸ χίλια ξακουστὰ κορμιὰ χαριτωμένα
μὲ γράμματα καὶ μ' ἀρετὲς καὶ πλούτη στολισμένα,
πού λάμπου ὡς τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ σὲ μιὰ μερὰ κ' εἰς ἄλλη
τσῆ Κρήτης, καὶ τσι δόξες τση τσι πρωτινές τση πάλι
25 τση δίδου μὲ τσι χάρες τως, κι ὡς τὸν καιρὸν ἐκεῖνο
τιμᾶται, ἀπού ἔχε ἀφέντη τση τὸ βασιλιὸ τὸ Μίνω,
σ' ἐδιάλεξα, εὐγενέστατε Μούρμουρη ὑψηλοτάτε,
ρήτορα ἀπ' ὄλες τσ' ἀρετὲς καὶ τσι τιμὲς γεμάτε,
μὲ τ' ὄνομά σου τοῦτο μου τὸν κόπο νὰ στολίσω

30 καὶ χάρη ἀπὸ τσὶ χάρες σου πλήσα νὰ τοῦ χάρισω.

Η αφίσα για την παράσταση της *Ερωφίλης* από το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Ιωαννίνων, σκηνοθεσία: Γιώργος Μπακόλας, θερινή περίοδος 2003-2004.

Πηγή: [ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Ιωαννίνων](#)

Αφίσα για την παράσταση της τραγωδίας του Χορτάτσι από τον Οργανισμό Ελληνικού Θεάτρου Αιχμή, σκηνοθεσία: Γιάννης Νικολαΐδης, 2016.

Πηγή: [Φωνογράφος](#)

Η σελίδα τίτλου της πρώτης βενετικής έκδοσης της *Ερωφίλης*, σε επιμέλεια του Κύπριου Ματθαίου Κιγάλα, Βενετία 1637.

Πηγή: [Wikimedia Commons](#)

Σύνδεσμοι

Λεξικά

[Λεξικά Νεοελληνικής](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

Μελέτες

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

Σύνδεσμοι

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

[Ο Χάρος συστήνεται στο κοινό \(Πρόλογος 1-16\)](#)

Ο Χάρος εμφανίζεται στη σκηνή μέσα από ηχητικά και οπτικά εφέ και αυτοσυστήνεται στους θεατές, καλώντας τους να τον αναγνωρίσουν τόσο από το δρεπάνι που κρατάει και το κοστούμι του που απεικονίζει έναν σκελετό, όσο και από τους τρόπους με τους οποίους φέρεται στους ανθρώπους, όπως περιγράφει.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ Χάρος κάνει τὸν πρόλογο βγαίνοντας

ἀπὸ τὸν Ἄδη μὲ ἀστραπὲς καὶ βροντὲς καὶ ταραχὴ μεγάλη

ΧΑΡΟΣ

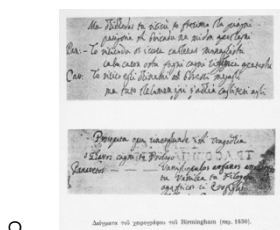
Ἡ ἄγρια κι ἀνελύπητη καὶ σκοτεινὴ θωριά μου

καὶ τὸ δραπάνι ὅπου βαστῶ, καὶ τοῦτα τὰ γδυμνά μου
κόκκαλα, κ' οἱ πολλὲς βροντὲς κ' οἱ ἀστραπὲς ὁμάδι
ὅπου τὴ γῆν ἀνοίξασι κ' ἐβγήκα ἀπὸ τὸν Ἄδη,
5 ποιός εἶμαι μοναχά τῶνε, δίχως μιλιά, μποροῦσι
νὰ φανερώσου σήμερο σ' ὅσους μὲ συντηροῦσι.
Μ' ὄλον ἐτοῦτο πεθυμῶ γιὰ πλιὰ θαράπεψή μου,
ποιός εἶμαι νὰ σᾶς δηγηθῶ καὶ ποιὰ ἔναι ἡ μπόρεσή μου.
Ἐγώ ἔμαι ἐκεῖνος τὸ λοιπὸ ἀπ' ὄλοι μὲ μισοῦσι
10 καὶ σκυλοκάρδη καὶ τυφλὸ κι ἄπονο μὲ λαλοῦσι·
ἐγώ ἔμαι ἀπὸ τσι βασιλιούς τσι μπορεμένους οὔλους,
τσι πλούσους καὶ τσ' ἀνήμπορους, τσ' ἀφέντες καὶ τσι δούλους,
τσι νέους καὶ τσι γέροντες, μικροὺς καὶ τσι μεγάλους,
τσι φρόνιμους καὶ τσι λολοὺς κι ὄλους τσ' ἀθρώπους τσ' ἄλλους,
15 γιαμιὰ γιαμιὰ, ὄντε μοῦ φανεῖ, ρίχνω καὶ θανατώνω,
κ' εἰς τὸν ἄθῶ τσῆ νιότης τῶς τσι χρόνους τῶς τελειώνω.

Ο Χάρος προλογίζει το ἔργο, σκηνή ἀπὸ τὴν παράσταση τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου (Κεντρικὴ Σκηνή), σκηνοθεσία: Ἀλέξης Σολομός, 1961.

Πηγή: [Ψηφιοποιημένο Ἀρχεῖο Ἐθνικοῦ Θεάτρου](#)

Αποσπάσματα του κειμένου από το χειρόγραφο του Birmingham.
Πηγή: Στυλιανός Αλεξίου & Μάρθα Αποσκίτη (επιμ.), *Ερωφίλη, τραγωδία Γεωργίου Χορτάση*, Στιγμή, Αθήνα 1988.

Σύνδεσμοι

Λεξικά

[Λεξικά Νεοελληνικής](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

Μελέτες

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

Σύνδεσμοι

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

[Ο Χάρος αναφέρεται στην υπόθεση του έργου \(Πρόλογος 93-114\)](#)

Ο Χάρος, λίγο πριν τελειώσει τον μονόλογό του, αναφέρεται αδρομερώς και χωρίς ονόματα ηρώων στην υπόθεση του έργου. Πρώτα καθησυχάζει το κοινό ότι δεν πρέπει να φοβάται, γιατί δεν ήρθε γι' αυτούς στη σκηνή, διαβεβαιώνοντάς τους ότι θα ζήσουν πολύ, και κατόπιν αναφέρεται στους ανθρώπους που θα πάρει μαζί του, δηλαδή τους πρωταγωνιστές της τραγωδίας, καθώς και στην πόλη όπου διαδραματίζεται η πλοκή, τη «Μέμφη τσ' Αίγυπτος».

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Μ' ὄλον ἐτοῦτο σήμερο μηδὲ μὲ φοβηθῆτε,

ὅσους σᾶς ἔκαμεν ἐδῶ ἡ τύχη σας νὰ ῥθῆτε,

95 γιατί δὲ μ' ἔστειλεν ὁ Ζεὺς τῶρα συναφορμὰ σας,
μηδὲ γιὰ τοὺς γονεοὺς σας, μηδὲ γιὰ τὰ παιδιὰ σας·
γραμμένον εἶναι σ' τσ' οὐρανοὺς χρόνους πολλοὺς νὰ ζῆτε,
τιμὲς καὶ πλοῦτη νὰ ἔχετε, χαρὲς πολλὰς νὰ δῆτε·

μὰ ῥθα σὲ τοῦτο τὸ ψηλὸ κ' εὐγενικὸ παλάτι,
100 ποὺ ὁ κόσμος καλορίζικο τόσα περίσσια ἐκράτει,
γιὰ νὰ σκοτώσω, ὡς θέλετε δεῖ, πρὶν περάσει ἡ μέρα,
τὸ βασιλῖο ὅπου στέκει ἐδῶ, μὲ μιά του θυγατέρα,
νὰ πάψουσιν οἱ δόξες του, κ' ἡ ἐπαρχία του ἢ τόση
γιὰ τὰ πολλὰ του κρίματα σὲ χέρια ἄλλοῦ νὰ δώσει·
105 κ' ἓνα στρατιώτην ἀκομή, μόνο κ' αὐτὸς κλωνάρι
ξεριζωμένης βασιλείας, στὸν κόσμο ἀπομονάρι,
καθὼς νὰ κάμω μ' ἔστειλε τοῦ Ζεὺ ἡ δικαιοσύνη,
ποὺ κάμωμαν ἀπλέρωτο στὸν κόσμο δὲν ἀφήνει.

Λύπη ἀνιμένετε λοιπὸ νὰ πάρετε ὅλοι τῶρα,
110 μὲ δάκρυα νὰ γυρίσετε στὴν ἐδική σας χώρα.

Λέγω στὴ χώρα σας, γιατί δὲν εἶστε, σὰ θαρρεῖτε,
στὴν Κρήτη πλιό, μὰ τσ' Αἴγυπτος τῶρα τὴ γῆ πατεῖτε.

Τούτῃ ἔναι ἡ Μέμφη ἢ ξακουστή, τόσα ἔνοματισμένη
γιὰ τσ' ἄξες τση πυράμιδες σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη,

-
-
-
-

•

○

Ζωγραφική μακέτα για το κοστούμι του Χάρου, από την παράσταση του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος, σκηνοθεσία: Δημήτρης Ξεάρχος, 1990.

Πηγή: [Αρχείο ΚΘΒΕ](#)

○

Η αφίσα παράστασης του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος, σκηνοθεσία: Δημήτρης Ξεάρχος, 1990.

Πηγή: [Αρχείο ΚΘΒΕ](#)

Σύνδεσμοι

Λεξικά

[Λεξικά Νεοελληνικής](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημώδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

Μελέτες

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

Σύνδεσμοι

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

[Το μυστικό θα έρθει στο φως; \(Α 72-90\)](#)

Απόσπασμα από την εκτενέστατη δεύτερη σκηνή (474 στίχοι) της πρώτης πράξης μεταξύ του Πανάρετου, στρατηγού του βασιλιά, και του φίλου του Καρπόφορου. Βρισκόμαστε λοιπόν στην αρχή του έργου, που ανήκει στην «Πρότασιν», το πρώτο

από τα τρία μέρη της πλοκής ενός αναγεννησιακού δράματος, όπου γνωρίζουμε τους πρωταγωνιστικούς χαρακτήρες και μαθαίνουμε τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν. Ο Καρπόφορος μπαίνει στη σκηνή και βρίσκει τον φίλο του πολύ στενοχωρημένο· έτσι, αποφασίζει να τον ρωτήσει τί συμβαίνει.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΚΑΡΠΟΦΟΡΟΣ ΚΑΙ ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

Χίλια καλῶς ἀπόσωσε, φίλε μου, ἡ εὐγενειά σου.

ΚΑΡΠΟΦΟΡΟΣ

Πανάρετε, ἂν ἡ ὄψη σου, μ' ἀλήθεια, κ' ἡ θεωρία σου

τῶν ἀμματιῶ μου δείχνουσι τὸ βάρος τσῆ καρδιᾶς σου,
75 κρίνω τὸ πῶς νὰ βρίσκεσαι σὲ σκότιση μεγάλη,

κ' εἰσὲ περίσσα ταραχὴ παρὰ φορὰ κιαμιὰ ἄλλη.

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

Σὲ σκότισην ἀμέτρητη, σὲ βάσανο περίσσο,

καθῶς μὲ βλέπεις βρίσκομαι, ἀποὺ νὰ τὸ μετρήσω

δὲ μοῦ ἔναι μπορεζάμενο, κι ἀληθινὰ φοβοῦμαι
80 μὲ τὸν πρικὺ μου θάνατο μὴν ἀποχωριστοῦμε.

ΚΑΡΠΟΦΟΡΟΣ

Τόσο κακὸ μακρὰ ἀπὸ μᾶς, Πανάρετε ἀδερφέ μου,

τόσο κακὸ μὴ δούσινε τὰ μάτια μου ποτέ μου!

Μ' ἀπείς γιὰ καλοσύνη σου καὶ χάριν ἐδική σου

(καλὰ κ' ἡ τύχη μου ποτέ μὲ τὴ βασιλική σου

85 τύχη δὲν ἔμοιασε) ἀδερφὸ καὶ φίλον ἔκαμές με,
καὶ μπιστεμένον ὧς ἐδά, λογιάζω, ἐγνώρισές με,
μὲ θάρρος, μὴν τὸ βαρεθεῖς, ἂν ἔν' κι ἀποκοτήσω,
τὴν ἀφορμὴ ποὺ σὲ κρατεῖ σὲ βάρος, νὰ ρωτήσω,
γιὰ νὰ μπορέσω σὰν καλὸς φίλος νὰ σοῦ σηκώσω
90 ὅσο μπορῶ ἐκ τὰ πάθη σου, νὰ σὲ παραλαφρώσω.

- Πανάρετος (αριστερά) και Καρπόφορος (δεξιά), σκηνή από την παράσταση του Εθνικού Θεάτρου (Κεντρική Σκηνή), σκηνοθεσία: Αλέξης Σολομός, 1961. Το κλίμα στο ανθολογούμενο απόσπασμα είναι, βέβαια, βαρύ και δεν θυμίζει ανέμελες εικόνες, όπως αυτή, ανάμεσα στους δύο φίλους.

Πηγή: [Ψηφιοποιημένο Αρχείο Εθνικού Θεάτρου](#)

- Πανάρετος (δεξιά) και Καρπόφορος (αριστερά), σκηνή από την παράσταση του Οργανισμού Ελληνικού Θεάτρου Αιχμή, σκηνοθεσία: Γιάννης Νικολαΐδης, 2016.

Πηγή: [Arcadia Portal](#)

Σκηνή από την παράσταση «Erofilii repeat», σκηνοθεσία Μαρίας Κυριάκου, Διεθνές Φεστιβάλ Κύπρια 2015.

Πηγή: [Εφημερίδα Λεμεσός](#)

Σύνδεσμοι

Λεξικά

[Λεξικά Νεοελληνικής](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

Μελέτες

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

Σύνδεσμοι

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

[Ένας εγκιβωτισμένος διάλογος Πανάρετου-Ερωφίλης \(A 281-340\)](#)

Ο Πανάρετος, μετά την παρακίνηση του αδελφικού του φίλου Καρπόφορου, του εξομολογήθηκε τον μυστικό δεσμό, "γάμο" του με την κόρη του βασιλιά Ερωφίλη. Στη συνέχεια, του αφηγείται διάφορα περιστατικά που δείχνουν το μέγεθος αυτής της αγάπης. Μεταξύ αυτών ένας μονόλογός του, όσο βρισκόταν σε πολεμικές επιχειρήσεις, και ένας διάλογός του με την Ερωφίλη, όταν πήγε να της ζητήσει την άδεια να πάρει μέρος σε ένα κονταροχτύπημα· και τα δύο τα παραθέτει σε ευθύ λόγο.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΚΑΡΠΟΦΟΡΟΣ ΚΑΙ ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

Συχνιὰ πολλὰ ἀναστέναζα, καὶ μὲ περίσσα ζάλη

τοῦτα τὰ λόγια ἢ γλώσσα μου τὰ πρικαμένα ἐλάλει:

«Ἐλπίδα κάνει τσι γιωργουὺς κι ὄλημερνὶς δουλεύου,

καρπούς νὰ σπέρνουσι στὴ γῆ, καὶ δέντρη νὰ φυτεύου·
285 ἐλπίδα βάνει στὸ γιαλὸ τσι ναῦτες καὶ κοπιουσι,

καὶ κιντυνεύουσι συχνιὰ μὲ φόβο νὰ πνιγοῦσι·

ἐλπίδα καὶ τὸ δουλευτὴ κάνει καὶ παραδέρνει,

κ' ἐλπίδα καὶ τὸ στρατηγὸ στὴ μάχη τονὲ φέρνει·

ἐλπίδα κάνει καὶ τσι νιουὺς τὲς κόρες ν' ἀγαποῦσι,
290 πιστὰ νὰ τῶς δουλεύουσι, καὶ νὰ τὲς προσκυνοῦσι·

κ' ἐμὲ ποιὰ ἐλπίδα μὲ κρατεῖ, ποιό θάρρος σ' τέτοια κρίση,

καὶ δὲν ἀφήνει τὴ φωτιὰ τοῦ πόθου μου νὰ σβήσει;»

Καὶ τότες βρῦση ἐγίνοντα τὰ μάτια τὰ καημένα,

καὶ ζωντανὰ τὰ μέλη μου στὸν Ἄδη ἐκατεβαῖνα.

ΚΑΡΠΟΦΟΡΟΣ

295 Πόσους καημοὺς καὶ βάσανα χαρίζεις τῶν ἀθρώπω,

πίβουλε πόθε, ὄλημερνὶς μ' ἓνα καὶ μ' ἄλλο τρόπο!

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

Μ' ἀπεις ἢ μάχη ἐσκόλασε, καὶ μὲ χαρὰ μεγάλη

στὴ χώρα μας ἐστρέψαμε, καὶ τσῆ κεραῖς μου πάλι

τὸ πρόσωπό 'δα τ' ὄμορφο, κ' ἢ σπλαχνικὴ θωριά τση
300 μοῦ 'δειχνε πῶς ἐστέρευγε τὸν πόθον ἢ καρδιά τση,

πόσα περίσσα ἐχάρηκα νὰ γνώσουσι μποροῦσι

ὅσοι στὰ φυλλοκάρδια τως πόθου φωτιὰ βαστοῦσι.

Μὰ θέλοντας νὰ μᾶ κ' ἐγὼ τότες στὴ γκιόστρα κείνη,
ἀπ' ὄρισεν ὁ βασιλιὸς στὴ χώρα μας κ' ἐγίνη
305 γιὰτὶ μὲ νίκην ἤρθαμε καὶ μὲ τιμὴ μεγάλη
καὶ δοξασμένον ὄνομα στὸν κόσμον εἶχε βγάλει,
στὴν κάμερά τση ἐδιάβηκα κι ὀμπρὸς τση γονατίζω,
καὶ ταπεινὰ νὰ τση μιλῶ τοῦτα τὰ λόγια ἀρχίζω:
«Βασιλιοπούλα μου ἀκριβὴ κι ὀμορφοκαμωμένη
310 καὶ πλιὰ ἀποῦ τσ' ἄλλες κορασὲς τοῦ κόσμου τιμημένη,
καθὼς πάντ' ἄμου σκλάβος σου καὶ δοῦλος μπιστικός σου
κι οὐδένα πράμαν ἔκαμα δίχως τὸν ὄρισμό σου,
δὲν εἶν' πρεπό, μοῦ φαίνεται, καὶ τώρα νὰ θελήσω
νὰ μᾶ στὴ γκιόστρα, θέλημα δίχως νὰ σοῦ ζητήσω.
315 Ἔτσι, βασιλιοπούλα μου, πολλὰ παρακαλῶ σε,
θέλημα καὶ τὴ χάρη σου τὴν ἀκριβὴ μοῦ δῶσε,
γιὰτὶ μὲ δίχως τση ἐκείνης δὲ μοῦ ἔναι μπορεμένο
πράμα κιανένα, ὥστε νὰ ζῶ, νὰ κάμω τιμημένο».
Σ' τοῦτα τὰ λόγια συντηρῶ δυὸ τρεῖς φορὲς κι ἀλλάσσει
320 τὸ πρόσωπό τση τ' ὀμορφο, κι ἂν εἶδες τὸ θαλάσσι
τὸ πῶς κτυπᾷ κιὰμιὰ φορὰ κάτω στὸ περιγιάλι,
ὄντ' ἔναι δίχως ταραχὴ καὶ δίχως πείραξη ἄλλη,
τέτοιας λογιῆς τὸ στῆθος τση τὸ μοσκομυρισμένο
δυὸ τρεῖς φορὲς ἐκτύπησε τοῦ πόθου πληγωμένο.
ΚΑΡΙΠΟΦΟΡΟΣ

325 Καθὼς τὴ θάλασσα ἄνεμος δύνεται καὶ φουσκώνει
καὶ θυμωμένα κύματα γιαμιὰ γιαμιὰ σηκώνει,
τέτοιας λογιῆς καὶ τσι καρδιές, τὰ λόγια ποῦ γροικοῦσι

μέ τάξη ἀπὸ τσ' ἀγαφτικούς οἱ κορασές, κινουῦσι
στὸν πόθο πλιὰ παρὰ ποτέ, περιτοπλιάς πωμένα
330 νά 'ναι μέ τέχνη κι ὁμορφα περίσσα σοθεμένα.

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

Τέχνη δὲν ἔβανα κιαμιά, μὰ κείνο ἐλάλει ἡ γλώσσα
πὸ τσ' ἀρμηνεῦγα μοναχὰς τὰ πάθη μου τὰ τόσα.
Καὶ τότες ἀναστέναξε καὶ λέγει: «Δὲν τυχαίνει
τὴ χάριν ὅπου μιὰ φορά, σὰν ξεύρεις, χαρισμένη
335 σὸ ἄποστα σ' ἐγνώρισα, νὰ σοῦ ξαναχαρίσω,
γιατ' ἤθελ' εἶσταιν ἄπρεπο κάωμα καὶ περίσσο·
μὰ ἂ μ' ἀγαπᾶς, Πανάρετε, σ' τούτη τὴ γκιόστραν ἄμε
καὶ κατὰ τὸ συνήθι σου νά 'βγεις μέ νίκη κάμε».
Καὶ λέγοντάς το ἐσίμωσε κ' ἐκ τὸ λαιμό τση βγάνει
340 τοῦτο τὸ γκόλφι ὅπου βαστῶ κι ἀπάνω μου τὸ βάνει.

Σχέδιο τοῦ Γιάννη Τσαρούχη γιὰ τὴν παράσταση τῆς *Ερωφίλης* ἀπὸ τὴ Λαϊκὴ
Σκηνὴ τοῦ Καρόλου Κουν, 1934.

Πηγή: [Wikimedia Commons](#)

Σύνδεσμοι

[Λεξικά](#)

[Λεξικά Νεοελληνικῆς](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά τῆς Νεοελληνικῆς Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

[Μελέτες](#)

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

[Σύνδεσμοι](#)

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

[Ένας έρωτας φωτιά \(Α 467-494\)](#)

Λίγο πριν τελειώσει η εκτενέστατη, σχεδόν πεντακοσίων στίχων, σκηνή του διαλόγου Καρπόφορου – Πανάρετου, και αφού έχει ολοκληρωθεί η αναλυτική διήγηση του μεγάλου μυστικού του δεύτερου, οι δύο φίλοι συνεχίζουν την κουβέντα τους με σειρά μεταφορικών εικόνων για τον έρωτα, που ανθολογούνται εδώ για να καταδείξουν τη δύναμη και την ποιότητα της ποιητικής γραφής του Χορτάτη.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΚΑΡΠΟΦΟΡΟΣ ΚΑΙ ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

ΚΑΡΠΟΦΟΡΟΣ

Ὅποιος γνωρίζει, μιὰ καρδιά τοῦ πόθου πληγωμένη

πόσες φωτιές τὴν καίγουσι, πόσά ’ν τυραννισμένη,

λογιάζω, ἂν ἔχει διάκριση, δὲ θέλει ἀποκοτήσει

470 λόγο μηδένα σὲ κακὸ γιὰ σένα νὰ μιλήσει.

Ἔτσι μηδὲν πρिकाίνεσαι γιὰ πράμα καμωμένο,

μὰ κάτεχε νὰ τὸ κρατεῖς, ὅσο μορεῖς, χωσμένο.

Ἄφησε, σὰν εὐρίσκεται, τὸ πρᾶμα νὰ περάσει,

γιατὶ ὁ καιρὸς τὰ πρᾶματα καθημερινὸν ἀλλάσσει.

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

475 Ἐγὼ στὰ φύλλα τσῆ καρδιάς πάντα τὸ θέλω χώνει,

ἀμ' ὁ καιρὸς κάθε κουρφὸ εἶν' ἀποὺ φανερώνει·

μ' ἀπείτις εἶναι ἀσύστατο τὸ ριζικό, φοβοῦμαι

νὰ μὴ ζηλέψει στὴν πολλὴ καλομοιριὰν ἀποὺ 'μαι,

καὶ ρίξει με σὲ βάσανο τόσο, ἀποὺ ποτέ μου

480 νὰ μὴ μπορέσω νὰ γερθῶ, Καρπόφορε ἀδερφέ μου.

ᾠ, πόσα καλορίζικος νὰ κράζεται τυχαίνει

γεῖς ἀποὺ μιὰ καλομοιριὰ δὲν ἔχει γνωρισμένη,

γιατὶ γνωρίζοντάς τηνε, στό 'στερο, σὰν τοῦ λείψει,

νὰ στέκει πλιὸ του δὲ μπορεῖ δίχως καημὸ καὶ θλίψη.

ΚΑΡΠΟΦΟΡΟΣ

485 Πέ μου, νὰ ζεῖς, Πανάρετε, μπορεῖς νὰ τὴν ἀφήσεις;

Μπορεῖς ποτέ σου δίχως τση μιὰν ὥρα πλιὸ νὰ ζήσεις;

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

Πῶς εἶναι μπορεζάμενο κορμὶ νὰ ξεχωρίσει

ἀποὺ τὴν ἴδια του ψυχὴ καὶ νὰ μπορεῖ νὰ ζήσει;

Δίχως ἀέρα τὸ πουλί, χωρὶς νερὸ τὸ ψάρι

490 πῶς εἶναι δυνατὸ τῶνε νὰ 'χουσι ζήσης χάρη,

κ' ἐμὲ πῶς εἶναι μπορετὸ μὲ δίχως τὴν κερά μου

νὰ ζῶ στὸν κόσμον γῆ ποτέ νὰ 'χω τὴ λευτεριά μου;

Χίλια κομμάτια πλιὰ καλλιὰ τὰ μέλη μου ἄς γενοῦσι

κι ὄχι ποτέ τ' ἀμμάτια μου νὰ τὴνὲ στερευτοῦσι.

•

ο

Σκηνή από την παράσταση «Erofilii repeat», σκηνοθεσία Μαρίας Κυριάκου, Διεθνές Φεστιβάλ Κύπρια 2015.

Πηγή: [Εφημερίδα Λεμεσός](#)

Σύνδεσμοι

Λεξικά

[Λεξικά Νεοελληνικής](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

Μελέτες

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

Σύνδεσμοι

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

[Ύμνος στην παντοδυναμία του Έρωτα \(Α΄ Χορικό, στ. 585-605\)](#)

Η *Ερωφίλη* περιλαμβάνει τέσσερα χορικά τα οποία εκφωνούνται στο τέλος των τεσσάρων πρώτων πράξεων από τον χορό των κορασίδων της κεντρικής ηρωίδας. Στο πρώτο χορικό υμνείται η παντοδυναμία του Έρωτα σε 22 τρίστιχες στροφές με ενδεκασύλλαβους στίχους και πλεκτή ομοιοκαταληξία, από τις οποίες εδώ ανθολογούνται οι επτά πρώτες, που ανήκουν στην έκθεση του γενικού θέματος, πριν ο ποιητής περάσει να το συνδέσει με την υπόθεση του συγκεκριμένου έργου. Το χορικό αυτό επιτελεί δύο λειτουργίες: α) τη θεματολογική αντίστιξη με τον ζοφερό κόσμο της ματαιότητας που περιέγραψε ο Χάρος στον πρόλογο, και β) τη γεφύρωση ανάμεσα στην «έκθεση» των ανδρών (Πανάρετος-Καρπόφορος και βασιλιάς-σύμβουλος) στην Α΄ πράξη και την «έκθεση» των γυναικών (Ερωφίλη-νένα) που θα ακολουθήσει αμέσως στη Β΄ πράξη (Πούχγερ 2006, 44).

ΧΟΡΟΣ

585 Ἔρωτα, πὸν συχινὰ σ' τσι πλιὰ μεγάλους
κι ὁμορφους λογισμοὺς κατοικημένος
βρίσκεσαι, τσι μικροὺς μισώντας τσ' ἄλλους·

κ' ἔτσι 'σαι δυνατὸς καὶ μπορεμένος,
καὶ τόση χάριν ἔχου τ' ἄρματά σου,
590 πὸν βγαίνεις πάντα μ' ὄλους κερδεμένος·

μᾶλλιος τόσά 'ν' τὰ βρόγια τὰ δικά σου
γλυκιά, καὶ μετ' αὐτὸ τόση ἔχου χάρη,
π' ὅποιο κι ἂν ἐμπερδέσα εὐχαριστᾶ σου.

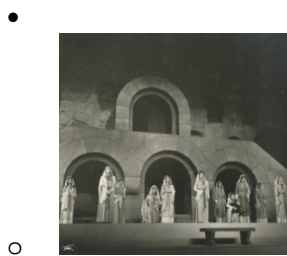
Κι ἄγριος ὡς θέλει νά 'ναι καὶ λιοντάρι
595 πάσα κιανεῖς, συμπέφτει μετὰ σένα
καὶ πεθυμᾶ πληγὴ ἀπὸ σὲ νὰ πάρει.

Κι ὄχι οἱ ἀθρῶποι μόνο γνωρισμένα
σ' ἔχουσι τί μπορεῖς καὶ πόσα ξάζεις,
μὰ τὰ βερτόνια αὐτὰ τ' ἀκονισμένα

600 στὸν οὐρανό, ὄντα θέλεις, ἀνεβάζεις
μ' ἀποκοτιὰ καὶ δύναμη μεγάλη,
καὶ τὴν καρδιὰ τοῦ Ζεὺ τὴν ἴδια σφάζεις·
καὶ τόση παιδωμὴ καὶ τόση ζάλη

τοῦ δίδεις, ἀπ' ἀφήνει τὸ θρονί του

605 κ' ἔρχεται ἐδῶ στὴ γῆ μὲ πρόσοψη ἄλλη.

- Ο χορός των κορασίδων της κεντρικής ηρωίδας εκτελεί ένα χορικό, σκηνή από την παράσταση του Εθνικού Θεάτρου (Κεντρική Σκηνή), σκηνοθεσία: Αλέξης Σολομός, 1961.

Πηγή: [Ψηφιοποιημένο Αρχείο Εθνικού Θεάτρου](#)

- Ο χορός της *Ερωφίλης*, σκηνή από την παράσταση του Εθνικού Θεάτρου (Κεντρική Σκηνή), σκηνοθεσία: Αλέξης Σολομός, 1961.

Πηγή: [Ψηφιοποιημένο Αρχείο Εθνικού Θεάτρου](#)

Σύνδεσμοι

Λεξικά

[Λεξικά Νεοελληνικής](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

Μελέτες

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

Σύνδεσμοι

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

Το σφάλμα της Ερωφίλης (B 23-60)

Αφού το κοινό έχει γνωρίσει στην πρώτη πράξη τον Πανάρετο και τον βασιλιά, σε διαφορετικές σκηνές, να εξομολογείται ο πρώτος στον φίλο του τον μυστικό δεσμό του με την Ερωφίλη και ο δεύτερος στον σύμβουλό του την επιθυμία του να παντρεύει την κόρη του με τον γιο ενός από τους δύο ισχυρούς βασιλιάδες που έχουν στείλει προξενιά, τώρα γνωρίζει την ίδια την πρωταγωνίστρια, συνοδευόμενη από τη νένα (την παραμάνα της), η οποία μάταια προσπαθεί να την πείσει να διακόψει αυτόν τον αταίριαστο κοινωνικά δεσμό με τον νεαρό στρατηγό του πατέρα της. Θα ακολουθήσουν τρία αποσπάσματα από την εκτενή σκηνή του διαλόγου της Ερωφίλης με την παραμάνα της, αφού η πρώτη έχει ήδη, εκτός σκηνής, εξομολογηθεί στη δεύτερη τα του μυστικού δεσμού της με τον Πανάρετο· γεγονότα που το κοινό τα γνωρίζει ήδη από την πρώτη πράξη και δεν χρειάζοταν να τα ξανακούσει εδώ. Στην αρχή της σκηνής αυτής οι δύο γυναίκες εμφανίζονται να συνεχίζουν την κουβέντα τους, που επικεντρώνεται στη διαφορετική αντίληψη που έχει καθεμιά για το τί είναι «σφάλμα» στον έρωτα και στην τιμή μιας κοπέλας.

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

NENA ΚΑΙ ΕΡΩΦΙΛΗ

NENA

Βασιλιοπούλα μου ακριβή, καλά 'χεις γροικημένο

τὸ πράμα πού σοῦ μίλησα, γιὰ κεῖνο δὲν ἐμπαίνω
25 τῶρα σὲ λόγια πλιότερα, μόνο, παρακαλῶ σε,

τέλος, τὸ γληγορότερο, τοῦ λογισμοῦ σου δῶσε.

ΕΡΩΦΙΛΗ

Νένα, δὲν εἶναι μπορετὸ νὰ ξαναρχίσω, κρίνω,

νὰ δηγηθῶ ποιές ἀφορμές καλλιὰ νὰ πάρω ἐκεῖνο

γιὰ ταίρι μου μ' ἐκάμασι παρὰ ἄθρωπο κιανένα,
30 γιὰτὶ καλὰ τσ' ἐγροίκησες σήμερον ἀπὸ μένα·

κι ἂν τσ' ἄκουσες καὶ ξεύρεις τσι, πολλὰ παρακαλῶ σε,
γῆ θάνατο πρικότατο γῆ ἄλλη βουλή μοῦ δῶσε.

NENA

Βουλή σοῦ δίδω, ἀφέντρα μου, πρὶ ὁ κόσμος τὸ γροικήσει,
σὰ σπῖθα δίχως δύναμη ν' ἀφήσετε νὰ σβήσει,
35 γιατί ἂν τὸ μάθει ὁ βασιλιός, ξεῦρε, πὼς δὲ μπορούσι
μηδ' ὅσοι στέκου σ' τσ' οὐρανοῦς βοηθοί σας νὰ γενοῦσι.
"Ολοὶ οἱ ἀθρῶποι σφαίνουσι , μὰ ὁ φρόνιμος , σὰ σφάλει,
τὸ σφάλμα μὲ τῆ γνώση του θωρεῖ νὰ σάσει πάλι.

ΕΡΩΦΙΛΗ

Σφάλμα ποτὲ δὲν ἔκαμα μὲ τέτοιο νιὸν ἀντάμι
40 παντρεῖα νὰ κάμω, νένα μου, μὰ σφάλμα θέλω κάμει
τὸ πράμα κεῖνο ὅπου 'ταξα, μὴν ὦρα, νὰ χαρίσω,
σὰν πελελή κι ἀσύστατη πάλι νὰ πάρω πίσω.

NENA

Τὸ πράμα κεῖνο πού 'ταξες δὲν ἦτονε τσ' ἐξᾶς σου,
γιατὶ σ' ὀρίζει ὁ κύρης σου κι ὄχι τὸ θέλημά σου·
45 κ' ἔτσι, κερά μου, νὰ συρθεῖς μορεῖς μὲ τὴν τιμὴ σου,
γιατὶ δὲν εἶσαι κατὰ πῶς τὸ θάρρειες ἀπατή σου ,
κι ἄδικον εἶναι καὶ κακὰ περίσσα καμωμένο
νὰ τάξεις καὶ νὰ θὲς ἄλλοῦ νὰ δώσεις πράμα ξένο.

ΕΡΩΦΙΛΗ

Ώφου, κακό μου ριζικό, κ' ἴντά 'θελα τὰ πλούτη,
50 κ' ἴντά 'θελα νὰ γεννηθῶ στὴν ἀφεντιὰν ἐτούτη!

Τί μὲ φελοῦνε οἱ ὁμορφιές, τί μὲ φελοῦν τὰ κάλλη,
καὶ τσ' ὄρεξής μου τὰ κλειδιά νὰ τὰ κρατοῦσιν ἄλλοι;
Χῶρες νὰ ρίζω ἀρίφνητες , τόπους πολλοὺς καὶ δούλους,
καὶ νὰ τιμοῦμαι σὰ θεὰ ἀπὸ τσ' ἀθρώπους οὔλους,
55 ποιὰν ὀγιά τοῦτο δύνεται χαρὰ νὰ δεῖ ἡ καρδιά μου,
δίχως σὰ θέλω μετὰ μὲ νὰ 'χω τὴ λευτεριά μου;
Πάσα φτωγὴ κι ἀνήμπορη, καθὼς θωρῶ, τυχαίνει
νὰ 'ναι ἀπὸ μένα σήμερο περίσσα ζηλεμένη,
γιατὶ ἀνισῶς κι ὀρίζουσιν ἄλλοι τὴν ἐμαυτὴ μου,
60 τὴ βασιλεία σκλαβιά κρατῶ , τὴν ἀφεντιὰ φλακὴ μου.

•

○

Ἡ Ερωφίλη με τὴ νένα τῆς Χρυσόνομη, σκηνὴ ἀπὸ τὴν παράσταση τοῦ Δημοτικοῦ Περιφερειακοῦ Θεάτρου Ἰωαννίνων, σκηνοθεσία: Γιώργος Μπακόλας, θερινὴ περίοδος 2003-2004.

Πηγή: [ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Ἰωαννίνων](#)

○

Ερωφίλη καὶ νένα Χρυσόνομη, σκηνὴ ἀπὸ τὴν παράσταση τοῦ Ὄργανισμοῦ Ἑλληνικοῦ Θεάτρου Αἰχμῆ, σκηνοθεσία: Γιάννης Νικολαΐδης, 2016.

Πηγή: [The Fine Arts in Greece \(ιστολόγιο\)](#)

Σύνδεσμοι

[Λεξικά](#)

[Λεξικά Νεοελληνικῆς](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

[Μελέτες](#)

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

[Σύνδεσμοι](#)

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

[Οι εφιάλτες της Ερωφίλης \(B 109-124\)](#)

Ο διάλογος της Ερωφίλης με την παραμάνα της συνεχίζεται με την εξομολόγηση των φόβων που γεννούν στην κοπέλα οι εφιάλτες που βλέπει και τα σημάδια που παρατηρεί γύρω της, τα οποία θεωρεί όλα ως κακούς οιωμούς για την εξέλιξη της σχέσης της με τον Πανάρετο.

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

NENA ΚΑΙ ΕΡΩΦΙΛΗ

NENA

Ποιά ἄλλη ἀφορμὴ τὸ λοιπονὶς σὲ κάνει τώρα νὰ ᾿σαι
110 τόσα κλιτὴ καὶ ταπεινὴ καὶ τόσα νὰ φοβᾶσαι;

ΕΡΩΦΙΛΗ

Φοβοῦμαι ἀσκιές, τρέμω ὄνειρα, δειλιῶ σημάδια πλῆσα,

χίλιες φοβέρες τ' οὐρανοῦ με τυραννοῦσιν ἴσα·
χίλια παρατηρήματα παλιὰ καὶ νιὰ στὸν Ἄδη
με βασανίζου, κι ἄμετρα πάθη μοῦ δίδου ὁμάδι·
115 τοῦ ριζικοῦ ἀπονέματα χίλια με φοβερίζου
καὶ πάθη κι ἀναστεναμοὺς τὸ στήθος μου γεμίζου·
κι ἄγρια τὴ νύκτα με ξυπνοῦ χίλιες θωριές κ' ἐτούτη
τὴ δοξεμένη μου καρδιὰ σκίζου καὶ σφάζου μού τη.
Πῶς παίρνουσι τὸ ταίρι μου μέσ' ἀπὸ τὴν ἀγκάλη
120 τούτη, συχνιὰ μοῦ φαίνεται, καὶ μ' ἀπονιὰ μεγάλη
τὸ ρίχνουσι τῷ λιονταριῶ, πῶς σ' μιὰ σκοτεινιασμένη
στράτα θωρῶ κ' εὐρίσκομαι μόνια μου σφαλισμένη,
σὲ δέντρη, δάση πυκνερά, κι ἄγρια με τριγυρίζου
θεριὰ καὶ πῶς με τρώσινε τάχα με φοβερίζου.

•

○

Ἡ Ερωφίλη εξομολογεῖται στὴ νένα τῆς ὅλους τοὺς φόβους ποὺ τὴ βασανίζουν, σκηνὴ ἀπὸ τὴν παράσταση τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου (Κεντρικὴ Σκηνή), σκηνοθεσία: Ἀλέξης Σολομός, 1961.

Πηγή: [Ψηφιοποιημένο Ἀρχεῖο Ἐθνικοῦ Θεάτρου](#)

○

Ερωφίλη και νένα Χρυσόνομη σε μια σκηνή μεγάλης δραματικής έντασης, από την παράσταση του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος, σκηνοθεσία: Δημήτρης Έξαρχος, 1990.

Πηγή: [Αρχείο ΚΟΒΕ](#)

Σύνδεσμοι

Λεξικά

[Λεξικά Νεοελληνικής](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

Μελέτες

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

Σύνδεσμοι

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

[Το προφητικό όνειρο \(B 143-162\)](#)

Προς το τέλος της συνομιλίας τους, η Ερωφίλη αφηγείται στην παραμάνα της ένα, προφητικό όπως θα αποδειχτεί, όνειρο που είδε την προηγούμενη νύχτα. Το όνειρο αυτό φαίνεται ότι έκανε μεγάλη εντύπωση στη συλλογική λαϊκή συνείδηση, ώστε έχει παρατηρηθεί ότι «Χαρακτηριστικά, όλες οι κρητικές δημοτικές παραλογές με θέμα την υπόθεση της τραγωδίας του Χορτάτση ξεκινούν με το όραμα της Ερωφίλης για τον τραγικό θάνατο των ερωτευμένων» (Πούχγερ 2006, 48).

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΝΕΝΑ ΚΑΙ ΕΡΩΦΙΛΗ

ΕΡΩΦΙΛΗ

Καὶ τὰ ὄνειρα πολλές φορές, σ' ἕναν ἀπὸ παιδεύγου
πρίκες καὶ πάθη, τὰ ἔχουσι νὰ τῶρθου σημαδεύγου·
145 καὶ γροίκησε ἕνα πού ἔχα δεῖ τούτη τὴν περασμένη
νύκτα, νὰ μείνεις μετὰ μὲ περίσσα πρικαμένη.
Δυὸ περιστέρια πλουμιστὰ μοῦ φαίνετονε, νένα,
σ' ἕνα ψηλότατο δεντρὸ κ' ἐθώρου φωλεμένα,
κ' ἐσμίγασι κανακιστὰ καὶ σπλαχνικὰ ἐφιλοῦσα,
150 κ' ἕνα τ' ἄλλοῦ τὰ πάθη τως, σοῦ φαίνετο, ἐμιλοῦσα,
μ' ἀπάνω σ' τσι χαρές τωνε γεῖς λούπης πεινασμένος
σώνει στὴ μέση καὶ τῶ δυὸ περίσσα θυμωμένος,
κι ἄρπαξε τό ἕνα ξαφνικὰ τ' ἄλλοῦ ἀπὸ τὴν ἀγκάλη,
κ' ἐξέσκισέ το κ' ἔφα το μ' ἀχορταγιά μεγάλη.
155 Καὶ τ' ἄλλον ἀπὸ πόμεινε τόσα πολλὰ λυπήθη,
ἀπὸ κ' ἐκεῖνο νὰ μὴ ζεῖ μιὰν ὥραν ἐβουλήθη,
καὶ τὸ ζιμιὸ τὴ μούρη του πρὸς τσῆ καρδιάς τὰ μέρη
μπήχνει κι αὐτὸ καὶ σφάζεται γιὰ τ' ἀκριβὸ του ταίρι.
Κι ἀλύπητα μ' ἐξύπνησε περίσσα ξαγριεμένη
160 κι ὄλημερνὶς νὰ στέκομαι μὲ κάνει πρικαμένη·
λούπης μὴν εἶν' ὁ κύρης μου τρομάσσω καὶ φοβοῦμαι,
κ' ἐμεῖς τὰ περιστέρια αὐτὰ κι ὁμάδι σκοτωθοῦμε.

- Δεν βρέθηκαν εικόνες

Σύνδεσμοι

[Λεξικά](#)

[Λεξικά Νεοελληνικῆς](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά της Νεοελληνικῆς Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

[Μελέτες](#)

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

[Σύνδεσμοι](#)

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

[Μονόλογος του Πανάρετου \(B 305-334\)](#)

Μόλις έχει βγει από τη σκηνή η νένα, που, κάνοντας την ανήξερη, ήρθε να ειδοποιήσει τον Πανάρετο ότι η Ερωφίλη τού παραγγέλνει να πάει στο δωμάτιό της να συζητήσουν τάχα τα προξενιά που ήρθαν γι' αυτήν. Εντωμεταξύ, και ο βασιλιάς τού έχει μηνύσει ότι θέλει να συναντηθούν για κάποιο θέμα και γι' αυτό βρίσκεται στη σκηνή. Όταν μένει μόνος, εκφωνεί όλο απελπισία αυτόν τον μονόλογο, τη δομή του οποίου έχουν περιγράψει οι τελευταίοι εκδότες του έργου: «Αρχίζει με μια γενική αρχή (οδυνηρή όχι τόσο η στέρηση όσο η απώλεια ενός κεκτημένου αγαθού), προχωρεί στα παραδείγματα του πλούτου, της όρασης και του κρύου νερού (σειρά αντίστοιχων φράσεων που εισάγονται με το ποιος) και φτάνει στο κύριο θέμα, που είναι η απώλεια της αγαπημένης γυναίκας. Ακολουθεί η έκθεση της περασμένης ευτυχίας που ισοδυναμεί μεταφορικά με την κατοχή του πλούτου, του φωτός και της δροσιάς, και που τώρα κινδυνεύει να τη χάσει μένοντας φτωχός... τυφλός και διψασμένος, δηλαδή χωρίς την αγαπημένη του. Η μεταφορά και η γενική αρχή ξαναγυρίζουν άλλη μια φορά: καλύτερα θα ήταν να είχε στερηθεί πάντα το φως και τη δροσιά και τον έρωτα παρά να τα γνωρίσει και να τα χάσει. Προτιμότερος ο θάνατος από το μαρτύριο της μνήμης της χαμένης ευτυχίας. (Οι φράσεις εδώ εισάγονται, αντίστοιχα με τα ποιος που είδαμε, με μια σειρά από πότε). Η οργάνωση αυτή του σκεπτικού και του συμπεράσματος, η αυστηρή τήρηση των αντιστοιχιών, το σχήμα της επανάληψης, της παραλλαγής και της ερώτησης, όλα δείχνουν μια εξοικείωση με τη ρητορική τέχνη» (Αλεξίου & Αποσκήτη 1988, 55-56).

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ μοναχός

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

- 305 Γεῖς ἀποὺ τὴν πλουσότητα δὲν ἔχει γνωρισμένη,
μὲ τὴ φτωχειὰ περνᾷ ζωὴ καλὴ κι ἀναπαημένη.
Γεῖς ἀποὺ γεννηθεῖ τυφλός, δὲν ἔχει χρειὰ στὸν ἥλιο
τὸ λαμπυρὸ νὰ κάθεται γῆ σ' μαυρισμένο σπήλιο.
310 δὲν τὸ ζητᾷ στὴ δίψα του μηδὲ ποσῶς τὸ χρήζει·
καὶ γεῖς ἀποὺ δὲν εἶχε μπεῖ σ' μιᾶς κορασίδας χάρη,
πρίκα νὰ πιάσει δὲ μπορεῖ, νιὸν ἄλλο ἂν ἔν' καὶ πάρει.
Μὰ ποιός νὰ πέσει σὲ φτωχειά, στὰ πλούτη μαθημένος,
καὶ νὰ μὴν ἔχει βάσανα πάσα καιρὸ ὁ καημένος;
315 Ποιός μὲ τὸ φῶς τῶν ἀμματιῶ στὴ γῆ ποτὲ γεννᾶται,
κι ὥστε νὰ ζεῖ, σὰν τυφλωθεῖ, νὰ μὴν παραπονᾶται;
Ποιός μὲ γλυκὺ καὶ κρῦο νερὸ τὴ δίψα του νὰ σβήσει,
καὶ νὰ τοῦ λείψει στό 'στερο, καὶ νὰ μπορεῖ νὰ ζήσει;
Γῆ ποιός μιᾶς κόρης ὁμορφης φιλιὰ κι ἀγάπη χάνει.
320 καὶ νὰ μὴν ἔχει πεθυμιὰ πάραυτας ν' ἀποθάνει;
Πλουῖσος, φραμένος στὴ δροσιὰ καὶ χορτασμένος ἡμου
καὶ πλησα καλορίζικον ἐκράτου τὸ κορμί μου·
βρύση χιονάτη κρυότατο νερὸν ἐπότιζέ με,
τὰ σωθικά μου ἐγιάτρευγε κι ὅλον ἐδρόσιζέ με.
325 Δυὸ ἥλιοι σ' ἓνα κούτελο βαλμένοι φῶς μοῦ δίδα,
καὶ φωτερὲς τσι νύκτες μου σὰ μεσημέριν εἶδα.
Μιὰ κορασίδα εὐγενικὴ παρὰ γυναίκαν ἄλλη,
μὲ δίχως ταίρι σ' τσ' ὁμορφιὲς κ' εἰς τὰ περίσσα κάλλη,
τσ' ἐλπίδες τση εἶχεν εἰς ἐμέ κι ὅλη τση τὴν ἀγάπη,

330 κι όλημερνίς πασίχαρο μ' έκράτειε τόν άζάπη.

Κ' έδά σέ πόσο κίντυνο στέκομαι καί τρομάσσω
νά μη γυρίσει ή τύχη μου κι όλα γιαμιά τά χάσω,
φτωχός νά μείνω τó ζιμιό, τυφλός καί διψασμένος,
καί διχωστάς τήν κόρη μου τήν όμορφη ό καημένος.

-
-
-
-
- Δεν βρέθηκαν εικόνες

Σύνδεσμοι

Λεξικά

[Λεξικά Νεοελληνικής](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημώδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

Μελέτες

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

Σύνδεσμοι

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

[Ο Πανάρετος προξενητής της γυναίκας του \(B 399-430\)](#)

Ο βασιλιάς έχει καλέσει τον έμπιστο στρατηγό του Πανάρετο, για να του ανακοινώσει την πρόθεσή του να παντρέψει την Ερωφίλη με έναν από τους δύο εχθρούς του βασιλείς, που έχουν στείλει προξενιά. Έτσι, θα συνάψει ειρήνη μαζί τους

και θα ηρεμήσει από τους πολέμους. Στο απόσπασμα αυτού του διαλόγου τους, ο Πανάρετος προσπαθεί να τον πείσει να μην προχωρήσει σε έναν τέτοιο γάμο, αλλά ο βασιλιάς είναι ανένδοτος και του αναθέτει, σε μια σκληρή τραγική ειρωνεία, να πείσει τη βασιλοπούλα (δηλαδή την ίδια του τη γυναίκα) να παντρευτεί έναν από τους δύο με τη θέλησή της.

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ

ΒΑΣΙΛΕΑΣ, ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

Τούτα λοιπὸ τὰ βάσανα κ' οἱ ἔχθρητες νὰ πάψου
400 γλήγορα ἐλπίζω μέσα μας, μὲ δίχως πλιὸ νὰ ξάψου,
γιατὶ κ' οἱ δύο, συβαστικοί, ξεῦρε, ἐμηνύσασί μου
τοῦ 'νοὺς ἀποὺ τσι δύο τῶνε νὰ δώσω τὸ παιδί μου
γυναίκα του καὶ ταίρι του, καθὼς οἱ νόμοι ὀρίζου,
καὶ τότες φίλο κ' ἐδικὸ καλὸ νὰ μὲ γνωρίζου.
405 Κ' ἔτσι οἱ προξενητάδες τῶς σ' ἐτούτη μας τὴ χώρα
στέκου γιὰ τὴν ἀπόκριση τὴν ἐδική μου τώρα,
κι ἄλλιῶς νὰ κάμω δὲ μπορῶ, παρὰ νὰ τὴνε δώσω
τοῦ 'νοὺς τῶνε ν' ἀλαφρωθῶ στὰ γέρα μου καμπόσο.
Ἔτσι τσῆ τό 'πα σήμερο κι αὐτὴ ἄρχισε νὰ κλαίγει
410 κι ἀποὺ τὸ πλάγι μου ποτὲ δὲ θέλει νὰ 'βγει, λέγει,
γιὰ νὰ 'ναι σὰν παιδί καλὸ πάντα στὴ δούλεψή μου,
ὥστε νὰ στέκει ζωντανὸ στὸν κόσμον τὸ κορμί μου.

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

Κάνει σὰν εἶναι τὰ παιδιὰ νὰ κάνου κρατημένα,
περιτοπλιάς γιατί ποτὲ δὲν ἔχει γνωρισμένα

415 μάνα, καὶ τὴν ἀγάπη τση μόνο σ' ἐσέναν ἔχει,
καὶ φαίνεται τση βαρετὸ μακρὰ ἀπὸ σὲ ν' ἀπέχει.

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

Ναῖσκε, μὰ νὰ ἔχει ἀπομονή κι αὐτὴ ὡς ἐγὼ τυχαίνει,
γιατὶ μὲ τέτοιους βασιλιούς καλά ἔναι παντρεμένη.

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

Δὲ βλέπω χρειὰ μηδὲ κιαμιὰ νὰ σφίγγει, τὸ παιδί σου
420 ν' ἀφήσεις νὰ τὸ κάμουσι ταίρι τως οἱ ἐχθροὶ σου.

Μικρότεροί ἔναι παρὰ σέ, φοβοῦνται, τρέμουσί σε,
γιὰ κεῖνο, ἀφέντη, γιὰ δικό, ξεῦρε, γυρεύουσί σε.

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

Σώνει! Δὲ σ' ἔκραξα ἐδεπὰ γιὰ νὰ ἔχω τὴ βουλή σου,
μὰ θέλω μόνο σήμερο σ' τοῦτο τὴ δούλεψή σου:
425 τὴ θυγατέρα μου ἄγωμε νὰ βρεῖς, νὰ τσῆ μιλήσεις,
κι ὅσο μπορέσεις γύρευε νὰ τὴνὲ σιργουλίσεις
νὰ συβαστεῖ νὰ παντρευτεῖ μ' ὅποιο ἀπ' αὐτοὺς θελήσει
καὶ στανικῶς τση νὰ γενεῖ τὸ πράμα μὴν ἀφήσει.

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

Χρειὰ ἔναι τ' ὀρίζεις νὰ γενεῖ μ' ἓνα καὶ μ' ἄλλο τρόπο.
430 (᾿Ω κακοριζικότατες ἐλπίδες τῶν ἀθρώπων!)

-
-
-
-

- Βασιλιάς και Πανάρετος (κέντρο), σκηνή από την παράσταση του Εθνικού Θεάτρου (Κεντρική Σκηνή), σκηνοθεσία: Αλέξης Σολομός, 1961.

- Πηγή: [Ψηφιοποιημένο Αρχείο Εθνικού Θεάτρου](#)

- Πανάρετος και βασιλιάς Φιλόγονος, σκηνή από την παράσταση του Οργανισμού Ελληνικού Θεάτρου Αιχμή, σκηνοθεσία: Γιάννης Νικολαΐδης, 2016.

- Πηγή: [The Fine Arts in Greece \(ιστολόγιο\)](#)

- Αφίσα παράστασης της *Ερωφίλης* στα Αισχύλεια 1993, σκηνοθεσία: Γιάννης Νικολαΐδης, από το Αρχείο Δήμου Ελευσίνας.

- Πηγή: [Elefsina Culture](#)

Σύνδεσμοι

[Λεξικά](#)

[Λεξικά Νεοελληνικής](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

[Μελέτες](#)

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

[Σύνδεσμοι](#)

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

[Η μοναδική συνάντηση των ερωτευμένων επί σκηνής \(Γ 47-78\)](#)

Στην αρχή περίπου της τρίτης πράξης, και ενώ στη σκηνή βρίσκεται ήδη η Ερωφίλη, που έχει εκφωνήσει έναν λυρικό μονόλογο για τον έρωτα, έρχεται ο Πανάρετος, ο οποίος δεν την βλέπει αμέσως και δηλώνει στον εαυτό του (και στο κοινό) ότι δεν θα αφήσει να χάσει τη ζωή του, χωρίς να προσπαθήσει να σωθεί. Όταν αντιλαμβάνεται την αγαπημένη του, απευθύνεται στον Έρωτα ευχαριστώντας τον για την ανακούφιση που του δίνει η θέα της κοπέλας. Το ίδιο κι εκείνη, του εκφράζει την ανακούφιση που νιώθει όποτε τον βλέπει.

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ, ΕΡΩΦΙΛΗ

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

Ὅντεν ἀστράφτει καὶ βροντᾶ κι ἀνεμικὲς φυσοῦσι,
κ' εἰς τὸ γιὰλὸ τὰ κύματα τὰ θυμωμένα σκοῦσι,
καὶ τὸ καράβι ἀμπώθουσι σὲ μιὰ μερὰ κ' εἰς ἄλλη
50 τσῆ φουσκωμένης θάλασσας, μὲ ταραχὴ μεγάλη,
τότεσ γνωρίζεται ὁ καλὸς ναύκληρος, μόνο τότεσ

τιμούνται οί κατεχάμενοι κι αδυνατοί ποδοίτες,
γιατί με τέχνη κι ό γιαλός πολλές φορές νικάται,
κ' έκείνος άποϋ κυβερνά ψηλώνει και τιμάται.
55 Γιαϋτος κ' έγώ σ' τση τύχης μου την ταραχή την τόση,
άποϋ έτσι ξάφνου μ' εύρηκε για να με θανατώσει,
δè θε ν' άφήσω να χαθώ δίχως να δοκιμάσω
στο δύνομαι να βουηθηθώ, πριν τη ζωή μου χάσω.

ΕΡΩΦΙΛΗ

Όϊμένα κ' ίντα τοϋ γροικῶ; Τάχα καινούργια πάλι
60 κακομοιριά ν' άπόσωσε να σμίξει με την άλλη;

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

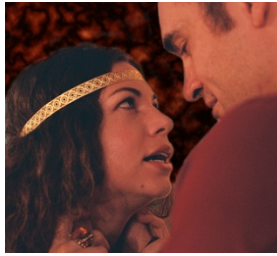
Μά την κερά μου συντηρῶ κ' έρχεται πρὸς έμένα,
κ' έχει το πρόσωπο κλιτό, τ' άμμάτια θαμπωμένα.
Έρωτα, μ' όσα βάσανα με κάνεις να γροικήσω,
τση δύναμής σου δè μπορῶ παρὰ να φχαριστήσω,
65 γιατί με μια γλυκειά θωριά πλερώνει πάσα κρίση
τούτη άπ' ώς ήλιος δύνεται τον κόσμο να στολίσει.
Τά περιστέρια όντε νερό και ταραχή γροικουόσι,
άποϋ τσι κάμπους με σπουδή πρὸς τσι φωλιές πετοϋσι·
κ' έσύ, κερά, στην ταραχή τση τόσης κακοσύνης
70 τση τύχη μας, για ποιά άφορμή την κάμερά σου άφήνεις
κ' έρχεσαι σ' τούτη τη μερά, κ' ή θαμπωμένη σου όψη
δύνεται την καημένη μου καρδιά σε δυό να κόψει;

ΕΡΩΦΙΛΗ

Σ' πάσα πολύ μου βάσανο καὶ πρίκα μου μεγάλη,
παρηγοριά, Πανάρετε, ποτὲ δὲν ἤρρηκα ἄλλη,
75 παρὰ τὸ βγενικότατο πρόσωπο τὸ δικό σου,
καθώς, θαρρῶ, πολλὰ καλὰ τὸ ξεύρεις ἀπατός σου.
Γιὰ τοῦτον ἤρθα ὡς ἔδεπὰ μονάχας νὰ σὲ δοῦσι
τ' ἀμμάτια μου τσῆ ταπεινῆς, νὰ παραλαφρωθοῦσι.

-
-
-
-

-

-

Κοντινό πλάνο μιας τρυφερῆς στιγμῆς ανάμεσα στους δύο πρωταγωνιστές, σκηνή από την παράσταση του Δημοτικού Περιφερειακού Θεάτρου Ιωαννίνων, σκηνοθεσία: Γιώργος Μπακόλας, θερινή περίοδος 2003-2004.

Πηγή: [ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Ιωαννίνων](#)

-

Πανάρετος και Ερωφίλη αγκαλιασμένοι, σκηνή από την παράσταση του Οργανισμού Ελληνικού Θεάτρου Αιχμή, σκηνοθεσία: Γιάννης Νικολαΐδης, 2016.

Πηγή: [Karousos Art Critics \(ιστολόγιο\)](#)

-

Η μοναδική συνάντηση των δύο ερωτευμένων επί σκηνής, όπως παρουσιάστηκε από το Εθνικό Θέατρο (Κεντρική Σκηνή), σκηνοθεσία: Αλέξης Σολομός, 1961.

Πηγή: [Ψηφιοποιημένο Αρχείο Εθνικού Θεάτρου](#)

Σύνδεσμοι

Λεξικά

[Λεξικά Νεοελληνικής](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημώδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

Μελέτες

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

Σύνδεσμοι

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

[Αμοιβαίες διαβεβαιώσεις \(Γ 129-176\)](#)

Καθώς συνεχίζεται ο μοναδικός διάλογος των δύο ερωτευμένων που γίνεται επί σκηνής και ο οποίος καθόλου τυχαία έχει τοποθετηθεί στο μέσον του έργου, ο Πανάρετος ζητά από την Ερωφίλη να μην τον προδώσει και εκείνη προκαλεί τον Έρωτα να την σκοτώσει για να αποδείξει στον δύσπιστο σύντροφο την αγάπη της.

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ, ΕΡΩΦΙΛΗ

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

Τούτα τ' ἀμμάτια, ἀφέντρα μου, καλὰ καὶ δὲ θωροῦσι
130 πῶς στὴν καρδιά σου βρίσκομαι, τοῦ νοῦ τὸ συντηροῦσι

τ' ἀμμάτια, ἀπ' ἔχου νὰ θωροῦ χάρη σγουραφισμένο
τὸ πράμαν ἀπὸν βρίσκεται στὸν ὀφθαλμὸ χωσμένο.

Μὰ δὲ μπορεῖ ἡ καημένη μου καρδιά νὰ μὴν τρομάσσει
τὸ πράμα κεῖνο ποὺ ἀγαπᾷ τόσα πολλά, μὴ χάσει,
135 κ' εἶμαι σαν ἓναν ακριβὸ πόχει τσι θησαυροὺς του

χωσμένους σ' τόπο ἀδυνατό, μ' ὄλον ἐτοῦτο ὁ νοῦς του
στέκει μὲ χίλιους λογισμούς, μ' ἔγνοια πολλὰ μεγάλη
μὴ λάχει νὰ τσι βρούσινε καὶ πάρουσί του τσι ἄλλοι.

Ὅϊμέ, κι ἂν ἄλλος δὲ μπορεῖ, γι' ἀπήφιστο λογάρι,
140 σωστὴ στὸν κόσμο ἀνάπαψη ποτὲ κιαμιὰ νὰ πάρει,

πῶς θεὸς νὰ μὴ φοβοῦμαι ἐγώ, πῶς θεὸς νὰ μὴν τρομάσσω,
τὰ κάλλη σου τ' ἀρίφνητα κιαμιὰ φορὰ μὴ χάσω;

Στὸν ἥλιον ἔχω ντήρηση κ' εἰς τ' ἄστρα ποὺ περνοῦσι
καὶ τσ' ὁμορφιές σου, ἀφέντρα μου, κάτω στὴ γῆ θωροῦσι,
145 μηδὲ χυθοῦ κι ἀρπάξου σε, κ' ἐμένα τὸν καημένο
παρ' ἄλλον ἄθρωπο στὴ γῆ ν' ἀφήσου πρικαμένο.

ΕΡΩΦΙΛΗ

Τόσες δὲν εἶναι οἱ ὁμορφιές, τόσα δὲν εἶν' τὰ κάλλη,
μὰ τοῦτο ἐκ τὴν ἀγάπη σου γεννᾶται τὴ μεγάλη.

Μὰ γῆ ὁμορφὴ 'μαι γῆ ἄσκημη, Πανάρετε ψυχὴ μου,
150 γιὰ σέναν ἐγεννήθηκε στὸν κόσμο τὸ κορμί μου.

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

Νερὸ δὲν ἔσβησε φωτιὰ ποτέ, βασίλισσα μου,
καθὼς τὰ λόγια τὰ γροικῶ σβήνουσι τὴν πρικιά μου.
Μ' ὄλον ἐτοῦτο, ἀφέντρα μου, μὰ τὴν ἀγάπη ἐκείνη
ποὺ μᾶς ἀνάθρεψε μικρὰ καὶ πλιὰ παρ' ἄλλη ἐγίνη
155 πιστὴ καὶ δυνατότατη σ' ἐμένα κ' εἰς ἐσένα
καὶ τὰ κορμιά μας σ' ἄμετρο πόθο κρατεῖ δεμένα,
περίσσα σὲ παρακαλῶ ποτὲ νὰ μὴν ἀφήσεις
νὰ σὲ νικήσει ὁ βασιλιός, νὰ μ' ἀπολησμονήσεις.

ΕΡΩΦΙΛΗ

Ὅϊμένα, νὰ ἴβρω δὲ μπορῶ ποιάν ἀφορμὴ ποτὲ μου
160 σοῦ ἴδωκα, στὴν ἀγάπη μου φόβο, Πανάρετέ μου,
νὰ πιάνεις τόσα δυνατό, σὰ νὰ μηδὲ γνωρίζεις
τὸ πὼς τὸ νοῦ καὶ τὴν ψυχὴ καὶ τὴν καρδιά μου ὀρίζεις.
Ἔρωτα, ἀπείς τ' ἀφέντη μου τ' ἀμμάτια δὲ μποροῦσι
πόσα πιστὰ καὶ σπλαχνικὰ τὸν ἀγαπῶ νὰ δοῦσι,
165 μὴν ἀποῦ τσι σαῖτες σου φαρμάκεψε καὶ ρίξε
μέσα στὰ φυλλοκάρδια μου καὶ φανερὰ τοῦ δεῖξε
μὲ τὸν πρικό μου θάνατο πὼς ταίρι του ἀπομένω,
καὶ μόνο πὼς γιὰ λόγου του στὸν Ἄδη κατεβαίνω.

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

Τοῦτο ἄς γενεῖ σ' ἐμένα ὀμπρός, φόβο κιανένα ἂν ἔχω
170 στὸν πόθο σου, νεράϊδα μου, γῆ ἂν ἔν' καὶ δὲν κατέχω
πὼς μηδὲ ὁ θάνατος μπορεῖ νὰ κάμει νὰ σηκώσεις
τὸν πόθο σου ἀπὸ λόγου μου κι ἄλλοῦ νὰ τονὲ δώσεις.

Μὰ δὲν κατέχω ποιά ἀφορμὴ μὲ κάνει καὶ τρομάσσω,
τὸ πρᾶμα ποὺ στὸ χέρι μου κρατῶ σφικτὰ μὴ χάσω,
175 κ' ἐκεῖνο ἀπὸ παρηγοριὰ πρέπει νὰ μοῦ χαρίζει,
τὸς ἐλπίδες μου τὸς ἀμέτρητες σὲ φόβο μοῦ γυρίζει.

-
-
-
-

-

Ερωφίλη, ἔργο τοῦ ζωγράφου Γιάννη Τσαρούχη.

Πηγή: [Διαδραστικά Σχολικά Βιβλία](#)

Σύνδεσμοι

Λεξικά

[Λεξικά Νεοελληνικῆς](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά τῆς Νεοελληνικῆς Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό τῆς Μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς Δημῶδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσας (Liddell – Scott)

Μελέτες

[Μεσαιωνικὲς μελέτες](#)

Μεσαιωνικὲς μελέτες τοῦ Εμ. Κριαρά

Σύνδεσμοι

- [Σύνδεσμοι γιὰ τὴν ἐρευνα καὶ μελέτη τῆς Μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς](#)

[Ἡ ἀλαζονεία τοῦ βασιλιά \(Γ 333-370\)](#)

Μία μεταφυσική μορφή, το φάντασμα του αδελφού του βασιλιά, έχει κάνει την εμφάνισή της στη σκηνή, αφότου αποσύρθηκαν η Ερωφίλη πρώτα και ο Πανάρετος κατόπιν. Η «ασκιά» αυτή εξιστόρησε στο κοινό πώς θανάτωσε τον ίδιο και τα παιδιά του ο τωρινός βασιλιάς, με τον οποίο συγκυβερνούσαν, και πώς του πήρε τη γυναίκα, με την οποία απέκτησε το μοναχοπαίδι του Ερωφίλη. Έτσι, τώρα που το κοινό ακούει τον αλαζονικό μονόλογο του Φιλόγονου, και γνωρίζοντας την πέρα από κάθε ηθικό έρεισμα αμαρτωλή συμπεριφορά του, μπορεί να φανταστεί ότι τα πράγματα δεν θα εξελιχθούν καθόλου καλά. Όταν ο Φιλόγονος αποσυρθεί, το φάντασμα του αδελφού του θα ζητήσει από τους θεούς τη γρήγορη τιμωρία του.

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΒΑΣΙΛΕΑΣ, ΑΣΚΙΑ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ ΤΟΥ

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

Απ' ὅσες χάρες οὐρανὸς γῆ ἢ μπορεμένη φύση
γιὰ στόλισην ἐβάλλθηκε τ' ἀθρώπου νὰ χαρίσει,
335 πλιὰ ἄξα καὶ πλιὰ καλύτερη δὲν εἶναι σὰν ἐκείνη
το' ἀδύνατης ἀποκοτιᾶς, κρίνω σ' ἀληθοσύνη,
γιατὶ δὲν εἶναι μηδεμιὰ σὰν τούτη, νὰ ψηλώνει
το' ἀθρώπους γληγορότερα καὶ νὰ τσι μεγαλώνει.
Τούτη ἔκοψε κ' ἐμάζωξε τὰ δέντρη κ' ἔκαμέ τα
340 καράβια, κ' εἰς τῆ θάλασσας τσι στράτες ἔβαλέ τα,
τούτη τσι ποταμοὺς περνᾷ καὶ τὰ βουνιὰ ἀνεβαίνει,
τούτη μὲ πλήσα δύναμη σ' τσι ξένους τόπους μπαίνει,
τούτη τὰ κάστρη πολεμᾷ, τούτη νικᾷ, καὶ τούτη
μόνια τση δίδει τσι τιμὲς καὶ τὰ μεγάλα πλούτη.
345 Τούτη τὸ φόβο δὲν ψηφᾷ, τὸν Ἄδη δὲ φοβᾷται
κι ὅποιος τὴν ἔχει ζωντανός, μόνο, στὴ γῆ λογαῖται.
Τούτη κ' ἐμένα βασιλιὸ μ' ἔκαμε, τούτη μόνο
μ' ἄξωσε κ' εἰς τὴν κεφαλὴ στέμμα χρουσὸ σηκώνω,
καὶ μὲ μεγάλη μου χαρὰ τὴν Αἴγυπτον ὀρίζω,

350 κ' ἴσα μου καλορίζικο κιανένα δὲ γνωρίζω.

Νίκες καὶ πλούτη καὶ τιμὲς πάσ' ὥρα μοῦ πληθαίνου,
χαρὲς πολλὲς στὸ σπίτι μου κ' εἰς τὴν καρδιά μου μπαίνου.

Μιὰ μόνο μοῦ βασάνιζεν ἔγνοια τὸ λογισμό μου,
τῆ θυγατέρας μου ἢ παντρεία· τώρα τὸ ριζικό μου
355 τὴν ἐτελειώνει, σὰ θωρῶ, κ' ἐτούτῃ πλιά ἀπὸ κεῖνο

παρὰ πού λόγιαζα καλλιὰ, γιὰ τοῦτο δίκια κρίνω
πὼς οὐδεμιὰ καλομοιριά μὲ τὴ δική μου μοιάζει,
μηδὲ τῆ μπόρεσής μου πλιὸ μπόρεση δὲν ταιριάζει.

Μὰ πάγω σ' τσ' Ἐρωφίλης μου, τ' ἀμμάτια καὶ τὸ φῶς μου,
360 γι' αὐτὴ τὴν ἄξα τῆ παντρεία νὰ ξαναπῶ ἀπατός μου.

ΑΣΚΙΑ

Ζεῦ, ἀπὸ στέκεις σ' τσ' οὐρανοὺς κ' ἐδῶ στὸν κόσμον κάτω

τσ' ἀθρώπους ὅλους συντηρᾷς, τὰ λόγια πού καυχᾷτο

καλὰ περίσσα ἐγροίκησες, καὶ κάμε δικιοσύνη

γλήγορα· μὲ τὴν ἄργητα χειρότερος ἐγίνη!

365 Καὶ πρίκες ἀποδὰ κι ὀμπρὸς τοῦ δῶσε τοῦ θανάτου,

κι ἄς εἶν' αὐτὲς οἱ προξενιὲς ἢ ὕστερη χαρὰ του.

Κ' ἐσὺ ἐκ τὸν Ἄδη, Πλούτωνα, πέψε φωτιὰ μεγάλη,

σὰ μοῦ ἔταξες, κι ἄς ἄψουσι σὲ μιὰ μερὰ κ' εἰς ἄλλη

μάνητες, πρίκες, βάσανα, κλάηματα καὶ θανάτοι,

370 κ' ἔρημο ἄς μείνει σήμερον ἐτοῦτο τὸ παλάτι!

-
-
-
-

- Δεν βρέθηκαν εἰκόνες

Σύνδεσμοι

Λεξικά

[Λεξικά Νεοελληνικής](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

Μελέτες

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

Σύνδεσμοι

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

[Η καταδίκη του πλούτου και της φιλαργυρίας \(Γ΄ χορικό, στ. 373-396\)](#)

Παίρνοντας αφορμή από τον μονόλογο του Φιλόγονου που προηγήθηκε, ο χορός των κορασίδων καταδικάζει την απληστία του ανθρώπου για πλούτο και δόξα ως προερχόμενη από τον Άδη, τον κόσμο του κακού. Στο απόσπασμα που ανθολογείται εδώ, περιέχονται οι οκτώ πρώτες στροφές του χορικού, οι οποίες επικεντρώνονται στη δύναμη που έχει η φιλαργυρία και η μανία για εξουσία να χωρίζουν τους ανθρώπους και να μην αφήνουν δύο που αγαπιούνται να ζήσουν χαρούμενοι. Και αυτό το χορικό δομείται σε τρίστιχες στροφές ενδεκασύλλαβων στίχων με πλεκτή ομοιοκαταληξία.

ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΚΟΡΑΣΙΔΩ

ἀποὺ τσι ὀποῖες ἢ μιὰ λέγει τοῦτα τὰ βέρσα.

ΧΟΡΟΣ

Τοῦ πλούτου ἀχορταγιά, τσῆ δόξας πείνα,
τοῦ χρουσαφιοῦ ἀκριβειὰ καταραμένη,
375 πόσα γιά σᾶς κορμιὰ νεκρὰ ἀπομεῖνα,

πόσοι ἄδικοι πόλεμοι σηκωμένοι,
πόσες συχνιές μαλιές συναφορμά σας
γροικοῦνται ὅλημερνίς στήν οἰκουμένη!

Στόν Ἄδην ἄς βουλήσει τ' ὄνομά σας
380 κι ὄξω στή γῆ μὴν ἔβγει νὰ παιδέψει
νοῦ πλιὸν ἀθροπινὸν ἢ ἀτυχία σας.

Γιατί, ὡς θωρῶ, ἀπὸ κεῖ σᾶς εἶχε πέσει
κιανεῖς στόν κόσμο δαίμονας νὰ ῥθῆτε,
τσο' ἀθρώπους μετὰ σᾶς νὰ φαρμακέψει.

385 Τὴ λύπηση μισᾶτε, καὶ κρατεῖτε
μακρὰ τὴ δικιοσύνη ξορισμένη,
κι οὐδὲ πρεπὸ μήδ' ὄμορφο θωρεῖτε.

Γιὰ σᾶς οἱ οὐρανοὶ ἔναι σφαλισμένοι
κ' ἐδῶ στόν κόσμο κάτω δὲ μποροῦσι
390 νὰ στέκουν οἱ ἀθρῶποι ἀναπαημένοι·

μὲ τσο' ἀδερφοὺς τ' ἀδέρφια πολεμοῦσι
κι οἱ φίλοι τσοῖ φιλιές τῶνε ἀπαρνοῦνται
καὶ τὰ παιδιὰ τὸν κύρη τῶς μισοῦσι.

Τοῦ πόθου τὰ χάρισματα χαλοῦνται

395 συχνιὰ συναφορμά σας, γιαῦτος τόσοι

γροικοῦνται στεναγμοὶ σ' δυὸ π' ἀγαποῦνται.

-
-
-
-

-

-

Ο χορός των κορασίδων, σκηνή από την παράσταση του ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Κρήτης, σκηνοθεσία Βασίλης Νικολαΐδης, 2005.

Πηγή: [Fotografos Chania \(ιστολόγιο\)](#)

Σύνδεσμοι

Λεξικά

[Λεξικά Νεοελληνικής](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

Μελέτες

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

Σύνδεσμοι

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

[Μεγάλη αναστάτωση στο παλάτι \(Δ 21-46\)](#)

Μπαίνει στη σκηνή η παραμάνα της Ερωφίλης, η νέα Χρυσόνομη, εκφράζοντας μια βαθιά λύπη και μεγάλο φόβο για το μέλλον της Ερωφίλης. Ταυτόχρονα μπαίνει και ο σύμβουλος του βασιλιά, που έχει μάθει ότι υπάρχει μεγάλη ταραχή στο παλάτι, αλλά δεν ξέρει γιατί. Η νέα τον ενημερώνει ότι ο Φιλόγονος έμαθε (άγνωστο ακόμη πώς) τον μυστικό δεσμό της κόρης του με τον Πανάρετο.

ΠΡΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

NENA, ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

Για ποιά άφορμή, Χρυσόνομη, κλαίγεις κι αναστενάζεις
και τσ' Έρωφίλης τ' όνομα στα κλαήματά σου κράζεις;

NENA

Δέν ξεύρεις ίντα γίνηκε σ' τοῦτο τὸ βουλισμένο
σπίτι, μ' ἀποὺ τὸ στόμα μου θέλεις τὸ πρικαμένο
25 νὰ τὸ γροικήσεις, σύμβουλε, πάλι γιὰ νὰ καγοῦσι
τὰ χεῖλη μου χειρότερα, ὄντε σοῦ τὸ μιλοῦσι;

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

Δυὸ βασιλιάδω προξενιὲς πλούσω καὶ μπορεμένω
πὼς μᾶς ἐφέρα σήμερο μόνο ἔχω γροικημένο
γιὰ τσ' Έρωφίλης τὴν παντρεία· μὰ τοῦτο νὰ σοῦ δώσει
30 χαρά 'πρεπε κι ὄχι ποτὲ καημὸ καὶ πρίκα τόση.

NENA

Πράμα ἄλλο μεγαλύτερο μὲ κάνει νὰ θρηνοῦμαι,
καὶ τσ' Ἐρωφίλης, σύμβουλε, τὸ θάνατο φοβοῦμαι.

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

Σὲ χίλια μέρη μ' ἔκαμες τὸ νοῦ μου νὰ σκορπίσω,
μὰ τὴν ἀλήθεια δὲ μπορῶ νὰ βρῶ καὶ νὰ γροικήσω,
35 γιὰ τοῦτο σὲ παρακαλῶ, νὰ ζήσει τὸ κορμί σου,
τὸ πράμα σὲ κοντολογιά, σὰ στέκει, μοῦ δηγήσου.

NENA

Τὸ πράμα, ἀπού 'ναι φανερό στὸν κόσμον ἀπάτό του,
κουρφό νὰ τὸ κρατεῖ κιανεὶς δὲν πρέπει τῷ φιλῶ του.

Πόθος μεγάλος καὶ πολὺς τὴν Ἐρωφίλη ἀντάμι
40 μὲ τὸν Πανάρετο χωστὰ νὰ παντρευτεῖ εἶχε κάμει,
καὶ σήμερον ὁ βασιλιός, δὲν ξεύρω σ' ἴντα τρόπο,
τὸ γροίκησε κ' ἐκ τὸ θυμὸ μηδ' εἰς κιανένα τόπο
χωρεῖ, μὰ ὡς λιόντας πορπατεῖ καὶ μοναχὰς μουγκᾶται,
καὶ θάνατο πολλὰ πρικὺ καὶ τῶν ἰδυὸ ἀπονᾶται.

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

45 Ὅϊμένα, κ' ἴντα σοῦ γροικῶ! Χρυσόνομη, ἔσφαξές μου
μὲ τὸ μαντάτο τὴν καρδιάν, ἀπού 'ρθες κ' ἔδωκές μου.

-
-
-
-

- Δεν βρέθηκαν εικόνες

Σύνδεσμοι

Λεξικά

[Λεξικά Νεοελληνικής](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

Μελέτες

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

Σύνδεσμοι

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

[Το θάρρος της Ερωφίλης \(Δ 301-320\)](#)

Αφού ο βασιλιάς έχει ιδίους όμμασι ανακαλύψει τον μυστικό δεσμό της κόρης του και κυκλοφορεί στο παλάτι αλλόφρων, η Ερωφίλη μπαίνει στη σκηνή με τις κοπέλες του χορού. Εκεί βρίσκεται ήδη ο βασιλιάς με τον σύμβουλό του, ο οποίος μάταια προσπαθούσε να τον κατευνάσει: ο Φιλόγονος τού ανήγγειλε την πρόθεσή του να εκδικηθεί το ζευγάρι, αλλά δέχεται να ακούσει την απολογία της κόρης του. Η Ερωφίλη, στο απόσπασμα που ακολουθεί, με πρωτοφανές θάρρος μπροστά στον έξαλλο πατέρα της, υπερασπίζεται την επιλογή της και αρνείται ότι έχει σφάλει στην επιλογή συζύγου.

ΠΡΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΕΡΩΦΙΛΗ, ΧΟΡΟΣ, ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ, ΒΑΣΙΛΕΑΣ

ΕΡΩΦΙΛΗ

Σ' ἴντά ἴσφαλα τὸ λοιπονίς, ἂν ἔναι καὶ παρμένο
ἔχω ἓνα νιὸν ὄγι' ἄντρα μου τόσα χαριτωμένο;
Γιατὶ δὲν εἶναι βασιλίος; Καὶ ποιός μᾶς ἀμποδίζει
νὰ κάμομε ζιμιὸ ζιμιὸ τόπους πολλοὺς νὰ ρίζει;
305 Κύρη, καλλιὰ ἴναι, κάτεχε, γεῖς χαμηλοβγαλμένος,
μὲ πλήσες διάξες κι ἀρετὲς καὶ χάρες στολισμένος,
παρὰ πᾶσ' ἓνα βασιλιὸ πλουσότατο ἀπὸ τόπους,
κι ἀπ' ἀρετὲς φτωχότερο παρὰ μικροὺς ἀθρώπους.
Καλύτερά ἴναι, ἀφέντη μου, καλύτερά ἴναι τοῦτος
310 ὁ νιὸς ἀπού ἴκαμα ἄντρα μου νὰ ἴχει ἀστενεία ἀπὸ πλοῦτος,
παρὰ τὰ πλούτη πῶχομε νὰ μείνου ἀστοχισμένα
ἀπ' ἀθρώπον ἀπού ἴθελε μοῦ δώσει ἡ τύχης ἓνα
μὲ τ' ὄνομα τοῦ βασιλιοῦ μονάχας στολισμένο
κι ἀπ' ἀρετὲς καὶ φρόνεψη γδυμνὸ καὶ ρημασμένο,
315 πράμα πὸν πλιὸ νὰ φτιάσομε δὲν ἦτονε τσ' ἐξᾶ μας,
μὰ τ' ἄλλο νὰ τὸ σάσομε στέκει στὸ θέλημά μας.

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

Πέ μου, δὲν ἦτο πλιὰ καλλιὰ ἄντρα σου νὰ ἴχες κάμει
ἓναν ἀπῶχει κι ἀρετὲς καὶ βασιλειὰν ἀντάμι;
Τοῦτοι πὸν πέσαν προξενιὲς οἱ βασιλιοὶ γιὰ σένα,
320 πὸς εἶναι δίχως ἀρετὲς τοὺς ἔχεις γροικημένα;

-
-
-
-

•

ο

Σύμβουλος, βασιλέας και Ερωφίλη (από αριστερά προς τα δεξιά), ενώ γύρω τους βρίσκονται οι κορασίδες του χορού, σκηνή από την παράσταση του Εθνικού Θεάτρου (Κεντρική Σκηνή), σκηνοθεσία: Αλέξης Σολομός, 1961.

Πηγή: [Ψηφιοποιημένο Αρχείο Εθνικού Θεάτρου](#)

ο

Σύμβουλος, βασιλέας, Ερωφίλη και χορός, σκηνή από την παράσταση του Εθνικού Θεάτρου (Κεντρική Σκηνή), σκηνοθεσία: Αλέξης Σολομός, 1961.

Πηγή: [Ψηφιοποιημένο Αρχείο Εθνικού Θεάτρου](#)

ο

Ο βασιλιάς στον θρόνο του αμετάπειστος καθώς η Ερωφίλη προσπαθεί να του αλλάξει τη γνώμη, ενώ σύμβουλος και χορός παρακολουθούν, σκηνή από την παράσταση του Εθνικού Θεάτρου (Κεντρική Σκηνή), σκηνοθεσία: Αλέξης Σολομός, 1961.

Πηγή: [Ψηφιοποιημένο Αρχείο Εθνικού Θεάτρου](#)

Σύνδεσμοι

[Λεξικά](#)

[Λεξικά Νεοελληνικής](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημώδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

Μελέτες

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

Σύνδεσμοι

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

[Ο βασιλιάς αμετάπειστος \(Δ 443-468\)](#)

Όταν η Ερωφίλη, ανήμπορη να μεταπείσει τον πατέρα της, φεύγει από τη σκηνή μαζί με τις κοπέλες του χορού, ο βασιλιάς μένει με τον σύμβουλο, που μάταια και αυτός παίρνει το μέρος της κοπέλας, προσπαθώντας να δείξει στον Φιλόγονο ότι θα είναι καταστροφικό να συμπεθεριάσει με τους εχθρούς του και να σκοτώσει τον πιο πιστό και άξιο στρατηγό του. Το ακόλουθο απόσπασμα προέρχεται από την αρχή της σκηνής αυτής, όπου ο σύμβουλος δεν έχει ακόμη αναπτύξει όλη την επιχειρηματολογία του, αλλά ο βασιλιάς δείχνει το μέγεθος του θυμού του, που προετοιμάζει το κοινό για το κακό τέλος.

ΠΡΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΒΑΣΙΛΕΑΣ, ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

Σύμβουλε, πῶς σοῦ φαίνεται; Εἶδες ποτέ σου τόση

[444] σ' ἄλλη γυναίκα ἀποκοτιά;

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

[444] Τόση δὲν εἶδα γνώση,
445 λεύτερα θέλω νὰ τὸ πῶ, κι ἄς μοῦ τὸ συμπαθήσει
ἢ ἀφεντιά σου· κι ἄ σταθεῖ λίγο νὰ μοῦ γροικήσει,

θέλω τὴν κάμει νὰ τὸ πεῖ κ' ἐκείνη μοναχὴ τση
καὶ νὰ μὴν κάμει τίβοτας κακὸ τοῦ δουλευτῆ τση
μηδὲ τσῆ θυγατέρας τση, μὰ νὰ θελήσει, κρίνω,
450 νὰ συγκλιθεῖ τὴ σήμερο σ' ὄλο τὸ πράμα κεῖνο
ἀποῦ θελῆσαν οἱ θεοὶ κ' ἐκάμασι στανιό τση,
κι ὄχι γιὰ πλιὰ χειρότερο, μὰ γιὰ καλύτερό τση.

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

Μηδὲ μὲ κάμεις, σύμβουλε, μὲ λόγια ψοματένια
νὰ χάσω τὴν ἀπομονὴ τώρα καὶ μετὰ σένα.
455 Τὴ νύκτα μέρα βούλεσαι, σὰ νὰ 'μου τυφλωμένος
γὴ μονοτάρου δίχως νοῦ, λολὸς καὶ ξεπεσμένος,
πὼς εἶναι νὰ μοῦ πεῖς κ' ἐσύ.

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

Τὴ φρόνεση τὴν τόση
τῆς ἀφεντιᾶς σου ξεύρω τη καὶ τὴν περίσσα γνώση,
κ' ἐκείνη πάλι ξεύρει ἐμὲ περίσσα μπιστεμένο
460 καὶ λόγον ὡς τὴ σήμερο, λογιάζω, ψοματένιο
νὰ μὴ μοῦ γροίκησε ποτέ, κ' ἔτσι νὰ χαλινώσει
τὴ μάνητα καὶ τὸ θυμὸ κ' εἰς τὸ θὰ πῶ νὰ δώσει
τ' ἀφτιὰ τὴνὲ παρακαλῶ, γιὰτὶ ὁ θυμὸς τυφλώνει
τὸ νοῦ κι ὡς ἄγρια θάλασσα χοχλάζει καὶ φουσκώνει.
ΒΑΣΙΛΕΑΣ

465 Θυμὸ καὶ πλιότερη ὀργὴ καὶ μάνητα ἄλλη τόση
τὸν οὐρανὸ παρακαλῶ σήμερο νὰ μοῦ δώσει,

για να μπορέσω, καταπαῶς ζητᾷ τὸ θέλημά μου,
γδίκια να κάμω κ' εἰς τσι δυο, ν' ἀλαφρωθεῖ ἡ καρδιά μου.

-
-
-
-
- Δεν βρέθηκαν εικόνες

Σύνδεσμοι

Λεξικά

[Λεξικά Νεοελληνικής](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

Μελέτες

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

Σύνδεσμοι

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

[Η απολογία του Πανάρετου \(Δ 647-710\)](#)

Μπροστά στον βασιλιά, που δεν έχει φύγει καθόλου από τη σκηνή στο μέρος αυτό του έργου, φέρνουν τώρα αλυσοδεμένο τον Πανάρετο, τον οποίο εκείνος υποδέχεται όλο ειρωνεία, πριν αρχίσει να τον χαρακτηρίζει με υβριστικά λόγια. Ο Πανάρετος επικαλείται το τελευταίο επιχείρημα που ελπίζει να μεταπείσει τον Φιλόγονο: τη βασιλική του καταγωγή, την οποία είχε κρατήσει μυστική μέχρι τώρα, κάτι που δεν γίνεται πιστευτό από τον πατέρα της Ερωφίλης. Η σκηνή αυτή, και μαζί της ολόκληρη η τέταρτη πράξη, τελειώνει με την πρόβλεψη του χορού «τη ζωή τού παίρνει δίχως άλλο».

ΠΡΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΕΒΔΟΜΗ

ΒΑΣΙΛΕΑΣ, ΧΟΡΟΣ, ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ ΚΑΔΕΝΩΜΕΝΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

Καλῶς τὸν ἄξο μου γαμπρό, καλῶς τονε, νὰ κάμω

καθὼς τυχαίνει σήμερο τὸν ὄμορφό του γάμο.

Γιὰ ποιὰ ἀφορμὴ τ' ἀμμάτια σου κρατεῖς χαμηλωμένα;
650 Νὰ τὰ γυρίσεις ντρέπεσαι μὲ θάρρος πρὸς ἐμένα;

Ἀνέγνωρε κι ἀδιάκριτε κι ἄτυχε, τὸ ψευτό σου

σκῆμα κ' ἡ ταπεινότητα δὲν εἶναι σ' ὄφελός σου.

Πέ μου· παιδὶ μικρότατο κι ἀπὸ μικροὺς ἀθρώπους

σ' ἀνάθρεψα στὸ σπίτι μου, κ' εἰς ὄλους μου τσι τόπους
655 σ' ἔκαμα μεγαλύτερο παρὰ ἄθροπο κιανένα

γιὰ νὰ ᾿χω τὴν ἀντίμεψην ἐτούτην ἀπὸ σένα;

ΧΟΡΟΣ

Ζεῦ, δός του χάρη, ἀπόκριση φρόνιμη νὰ τοῦ δώσει,

τὴν ἀγριεμένη του καρδιά ἂν τύχει νὰ μερώσει.

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

Στὰ χέρια σου μ' ἀνάθρεψες, μέγαν ἔκαμές με,
660 πολλὰς κι ἀρίφνητες τιμές, ἀφέντη μου, ἄξωσές με,

καὶ πάντα μου τὸ γνῶριζα, πάντα εὐχαρίστησά σου

καὶ μπιστικὰ στὸ δύνομαι πάντα μου ἐδούλεψά σου.

Μά ᾿σφαλα, μολογῶ σου το, κ' ἔμεινα νικημένος

ἀποὺ τὸν πόθο καταπῶς πάντα συνηθισμένος
665 εἶναι τσ' ἀθρώπους νὰ νικᾷ· δὲν ἤμου μὲ τσ' ἐχθρούς σου
προδότης σου, δὲν ἔδωκα τσι τόπους τσ' ἐδικούς σου
τ' ὄχθροῦ σου· νιότη κι ὁμορφιά, σπλάχνος καὶ καλοσύνη
μοῦ κάμασίνε τὴν καρδιά στὸν πόθο νὰ συγκλίνει.

Μ' ἀπεις σ' ἐτοῦτο μ' ἔφερεν ἡ τύχη ἢ ἐδική μου,
670 θὲ νὰ σοῦ πῶ τὴ σήμερο τίνος κυροῦ παιδι 'μου,
γιὰ νὰ γνωρίσεις πῶς πολὺ δὲν ἤτονε ν' ἀφήσει
τὸν πόθο βασιλιοῦ παιδι τὸ νοῦ του νὰ νικήσει
μ' ἄλλο παιδι 'νοὺς βασιλιοῦ, στέκοντας πάντα ὁμάδι

σ' μιὰ κατοικιά, τόσους καιρούς, ἀπὸ ταχὺ ὡς τὸ βράδυ.
675 Ξεῦρε λοιπὸ πῶς εἶμαι γιὸς τοῦ βασιλιοῦ τοῦ πλούσου
τσῆ Τσέρτας, τοῦ Θρασύμαχου, τοῦ φίλου τοῦ δικοῦ σου.

Μ' ἀπεις ἢ τύχη ἠθέλησε κ' ἔμεινε νικημένος
ἀποὺ τσ' ὄχθρούς σας καὶ τῶ δυὸ κ' ὕστερα σκοτωμένος,
μ' ἔφερ' ἐμὲ στὸ σπίτι σου κ' εἰς τὴ δική σου χέρα,
680 γιὰ ν' ἀποθάνω, σὰ θωρῶ, τὴ σημερινὴ νῆμέρα.

Μ' ἀνίσως κ' εἶσαι βασιλιός, σὰ σ' ἔχω γνωρισμένο,
καὶ τ' ὄνομά σου βρίσκεται στὸν κόσμο ξαπλωμένο,
κάμε ὄλο κεῖνο ἀπάνω μου ἀπού 'θελες θελήσει
κ' εἰς τὸ παιδί σου νὰ γενεῖ, ἂ σ' εἶχασι νικήσει
685 στὴ μάχη σὰν τὸν κύρη μου κ' ἐσένα οἱ ὄχουθροί σου,
κι ὡσὰν ἐμὲ σὲ χέρια ἀλλοῦ νὰ λάχει τὸ παιδί σου.

ΧΟΡΟΣ

Μεγάλο πράμα ἀκούγομε κι ἀλήθεια τὸ κρατοῦμε,

γιατί πολλά βασιλικές τσι πράξεις του θωροῦμε.

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

Τοῦτον ὅσες φορές τὸ πείς, τὸ λέγεις ψόματά σου,
690 μὰ σὲ ποτὲ δὲν ἦτονε βασιλικὴ ἢ γενιά σου.

Μὰ μετ' αὐτὰ τὰ ψόματα θεὸς ἔχει κομπωμένη

τὴν Ἐρωφίλην ἀκομή, τὴν τρισκαταραμένη.

Μᾶλλιος λογιᾶζω πὼς παιδι θεὸς νὰ 'σαι 'νοὺς ὄχθροῦ μου,

'νοὺς κακοθελητῆ πολλὰ κ' ἐμὲ καὶ τοῦ παιδιοῦ μου,
695 κι ὄφη μικρὸ σ' ἀνάθρεψα, γιὰ νὰ μὲ φαρμακέψεις,

καὶ πὼς ὄχθρὸς δὲ γίνεται φίλος νὰ μ' ἀρμηνέψεις.

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

Τοῦτό 'ναι ἀλήθεια, βασιλιέ, κι ἂν ἔν' καὶ θεὸς σημάδι

πὼς εἶμαι τοῦ Θρασύμαχου, καὶ μαρτυριὲς ὁμάδι,

τό 'να καὶ τ' ἄλλο σήμερο σοῦ τάσσω νὰ πλερώσω.

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

700 Καιρὸ στὴν τόση σου ἀτυχία μὴν ὥρα δὲ θὰ δώσω.

ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

Θυμήσου κιὰς, ἀφέντη μου, πὼς μοναχὸς μου ἐμπῆκα

σ' τόσους σου ὄχθρους πολλὰς φορές καὶ νικητὴς ἐβγήκα.

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

Πάσα σου δούλεψη καλὰ νὰ μείνει πλερωμένη

σοῦ τάσσω, δίχως ἄργητα τώρα, καθὼς τυχαίνει.

705 Κρατείτε τονε, στρατηγοί, κ' ἔλατε μετὰ μένα,
διπλοῦ νὰ τοῦ ἀντιμέψομε τὰ μῶχει καμωμένα.

ΧΟΡΟΣ

Μὲ μάνηταν ἐμίσεψε καὶ μὲ θυμὸ μεγάλο,
γιαῦτος, λογιάζω, τὴ ζωὴ τοῦ παίρνει δίχως ἄλλο.

Θεὲ μου, βούηθησέ του ἐσύ, γιατί ἄλλοι δὲ μποροῦσι,
710 στὰ χέρια ἀπὸν τον ἐκρατοῦ, βουηθοὶ του νὰ γενοῦσι.

ΤΕΛΟΣ ΤΣΗ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ

-
-
-
-

-

-

Ο Πανάρετος αλυσσοδεμένος αντιμετωπίζει την ειρωνεία του οργισμένου βασιλιά καθώς ο χορός παρακολουθεί ανήμπορος (ακόμα) να δράσει, σκηνή από την παράσταση του ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Κρήτης, σκηνοθεσία Βασίλης Νικολαΐδης, 2005.

Πηγή: [Fotografos Chania \(ιστολόγιο\)](#)

-

Ο βασιλέας (πάνω δεξιά) και ο αλυσσοδεμένος Πανάρετος με σκυμμένο το κεφάλι (κάτω) γύρω τους ο χορός και ο υπόλοιπος θίασος, σκηνή από την παράσταση του Εθνικού Θεάτρου (Κεντρική Σκηνή), σκηνοθεσία: Αλέξης Σολομός, 1961.

Πηγή: [Ψηφιοποιημένο Αρχείο Εθνικού Θεάτρου](#)

Σύνδεσμοι

Λεξικά

[Λεξικά Νεοελληνικής](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

Μελέτες

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

Σύνδεσμοι

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

[Η θανάτωση του Πανάρετου \(E 139-168\)](#)

Όπως στην αρχαία τραγωδία, έτσι και στην αναγεννησιακή, δεν επιτρεπόταν η αναπαράσταση φόνων επί σκηνής. Αυτοί λάμβαναν χώρα, υποτίθεται, στο εσωτερικό του παλατιού και υπήρχε ένας μαντατοφόρος για να πληροφορήσει τους υπόλοιπους ήρωες και κατ' επέκταση το κοινό. Έτσι κι εδώ, ένας μαντατοφόρος έρχεται να αφηγηθεί στον χορό των κορασίδων πώς τον Πανάρετο, που τον πήραν από τη σκηνή στην τέταρτη πράξη αλυσοδεμένο και τον οδήγησαν στο υπόγειο του παλατιού, τον θανάτωσαν «υπηρέτες και δούλοι» με φριχτά βασανιστήρια, παρουσία του βασιλιά, ο οποίος του έδωσε τη χαριστική μαχαιριά στα σωθικά. Στο απόσπασμα που ακολουθεί, ο μαντατοφόρος αφηγείται τις ύστατες στιγμές και τα τελευταία λόγια του Πανάρετου.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Μαντατοφόρος ἀπὸν δηγᾶται τὸ θάνατο

τοῦ Πανάρετου καὶ χορὸς τῶν κορασίδω

ΧΟΡΟΣ

᾽Ωφου, καρδιά σκληρότατη, κι ἄπονη, πῶς ἐμπόρειε
140 τόση περίσσα παιδωμῆ σ' τέτοιο κορμὶ κ' ἐθώρειε;

ΜΑΝΤΑΤΟΦΟΡΟΣ

Μὰ κεῖνος ἀπὸ ὀλοτενιάς δὲν ἦτο ἀποθαμένος,
μὰ ἀπὸ τσὶ πόνους τσὶ πολλούς, σὰν εἶπα, λιγωμένος,
σ' λιγάκιν ἐσυνήφερε καὶ λέγει: «Μὴν ἀφήσεις
παρὰ νὰ δώσεις μετὰ μὲ τσ' ἀλύπητῆς σου φύσης
145 θροφή, καθὼς τὴν πεθυμᾷ· μ' ἂν ἔναι δικιοσύνη
στοὺς οὐρανοὺς, τὴ γδίκια μου κιὰς θέλου κάμει ἐκεῖνοι».
Σ' τοῦτο φωνιάζει ὁ βασιλιὸς μὲ πλιὰ θυμό, κι ἀρποῦσι
τὴ γλώσσα του καὶ βγάνου τη καὶ χάμαι τὴν πατοῦσι·
καὶ μετὰ τοῦτα τσ' ἄκουσα τ' ἀφτιά νὰ πεῖ «Ἐρωφίλη»,
150 τὴν ὥρα ποὺ τὴ ρίξασι στὴ γῆν ἐκεῖνοι οἱ σκύλοι·
καὶ τότες καὶ τ' ἀμμάτια του τοὺς ὄρισε κ' ἐβγάλα
κ' εἰσὲ μιὰ κούπα ὀλόχρουση μέσα ζιμιὸ τὰ βάλα,
καὶ μὲ μεγάλη του χαρὰ τὰ πιάνει καὶ θωρεῖ τα
κι ἀπόκεις χάμαι τὰ ἴριξε στὸ χῶμα καὶ πατεῖ τα·
155 καὶ πλιὰ ἄγριος μέσα στὴ χαρὰ τῶν ἔδειξε σημάδι
καὶ τὰ καημένα χέρια του τοῦ κόψασιν ὀμάδι,
κι ὡσὰν τὸν ἔκαμε καθὼς γροικᾶτε, τοῦ σιμώνει
κι ὅσον ἐμπόρειε πλιὰ ψηλὰ τὰ χέρια του σηκώνει,
καὶ τὸ μαχαίρι τ' ἄπονο στὰ σωθικὰ τοῦ βάνει
160 κι ἀλύπητα τὸν ἔσφαξε· μὰ πρίχου ν' ἀποθάνει,

σὰ λιόντας ἐμουγκίστηκε καὶ τὰ πρικιά του χεῖλη
δυσὸ τρεῖς φορές ἀνοίξασιν νὰ ποῦσιν «Ἐρωφίλη»
σ' τσ' ὕστερους ἀναστεναμούς, μὰ λείποντας ἡ γλώσσα
τ' ὄνομα μόνο τὸ γλυκὺ δίχως λαλιὰν ἐδῶσα·
165 κι ὄσοι 'χα πόνου στὴν καρδιά κι ἀγάπην ἐγνωρίσα,
πὼς «Ἐρωφίλη» ἐλέγασιν καλότερα ἐγροικῆσα.

ΧΟΡΟΣ

Πέτρινην ἔχει τὴν καρδιά τὰ λόγια αὐτὰ ποὺ ἀκούσει
καὶ τὸ ζιμιὸ τ' ἀμμάτια του βρύσες νὰ μὴ γενοῦσι.

-
-
-
-

-

-

Μαντατοφόρος καὶ χορὸς, σκηνὴ ἀπὸ τὴν παράσταση τοῦ Ἐθνικοῦ
Θεάτρου (Κεντρικὴ Σκηνή), σκηνοθεσία: Ἀλέξης Σολομὸς, 1961.

Πηγή: [Ψηφιοποιημένο Ἀρχεῖο Ἐθνικοῦ Θεάτρου](#)

-

Ὁ χορὸς σκύβει τὸ κεφάλι περίλυπος στὸ ἀκουσμα τῆς φρικτῆς θανάτωσης
τοῦ Πανάρετου ἀπὸ τὸν βασιλιά, στὴ διήγηση ποὺ κάνει ὁ μαντατοφόρος,
σκηνὴ ἀπὸ τὴν παράσταση τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου (Κεντρικὴ Σκηνή),
σκηνοθεσία: Ἀλέξης Σολομὸς, 1961.

Πηγή: [Ψηφιοποιημένο Ἀρχεῖο Ἐθνικοῦ Θεάτρου](#)

Σύνδεσμοι

Λεξικά

[Λεξικά Νεοελληνικής](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

Μελέτες

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

Σύνδεσμοι

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

[Η υποκρισία του Φιλόγονου \(E 327-368\)](#)

Μετά την αναχώρηση του μαντατοφόρου, μπήκε στη σκηνή ο βασιλιάς με άντρες που βαστούσαν ένα καλάθι με «τα μέλη του Πανάρετου», όπως μας πληροφορούσε η σχετική σκηνική οδηγία, και εκφώνησε έναν μονόλογο όλο έπαρση για την εκδίκηση που πήρε. Διακόπτει όταν βλέπει να μπαίνει η κόρη του, συνοδευόμενη από τη νένα της. Στο απόσπασμα που ανθολογείται εδώ, ο βασιλιάς υποκρίνεται ότι συγχώρεσε το σφάλμα της Ερωφίλης και εκείνη τον πιστεύει, από τη στιγμή μάλιστα που της προσφέρει και ένα "γαμήλιο δώρο", το βατσέλι που είχαν αφήσει νωρίτερα στη σκηνή οι άνθρωποί του...

ΠΡΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

ΕΡΩΦΙΛΗ, ΝΕΝΑ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΑΣ

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

Καλῶς τὴ θυγατέρα μου τὴν πολυαγαπημένη,
ὅπου ποτὲ ἐκ τὸν ὀρισμὸ τ' ἀφέντη τση δὲ βγαίνει.
Τόπο μᾶς δός, Χρυσόνομη, κ' ἔλα σ' λιγάκι πάλι,
330 γιὰτὶ δὲ θέλω, τὸ θὰ πῶ, νὰ τὸ γροικήσουν ἄλλοι.

ΕΡΩΦΙΛΗ

Μισεύγει ἡ νένα μου ἀπὸ δῶ καὶ πλιότερα τρομάσσω,
παρὰ νὰ σκοτεινιάζουμου μόνια μου σ' ἄγριο δάσο.

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

Καλὰ καὶ ταραχὴ πολλὴ μῶδωκε, θυγατέρα,
τὸ σφάλμα σου τ' ἀμέτρητο τὴ σημερινὴν ἡμέρα,
335 κι ὁ νοῦς μου νὰ σκοτεΐνιασε καὶ ν' ἄψεν ἡ καρδιά μου,
καὶ νὰ ἴλεγα τὸ πὼς ποτὲ δὲν παύτει ἡ μάνητά μου,
μ' ὄλον ἐτοῦτο, βάνοντας στὸ λογισμό μου πάλι
τὸν πόνο τὸν ἀξεΐκαστο, τὴν πρίκα τὴ μεγάλη
ἀπού ἴχα πάρει στὸ ἴστερο, ἂ σ' εἶχα θανατώσει,
340 σὲ καλοσύνην ἔστρεψα τὴ μάνητα τὴν τόση,
κι ἀγδίκιωτο ἀποφάσισα ν' ἀφήσω τὸ θυμὸ μου,
κ' ἐκεῖνον ὅπου μοῦ ἴφταιξε, νὰ κάμω καὶ γαμπρό μου·
ἔτσι, ἐδεκεῖ πὸν βρίσκετο κι ἀνίμενε νὰ σώσω,
τυραννισμένο θάνατο κι ἄπονο νὰ τοῦ δώσω,
345 ἐπῆγα κ' ἠῤρηκά τονε κ' ἔκαμα νὰ γροικήσει,
μὲ σπλάχνος μεγαλότατο πὼς τοῦ ἴχα συμπαθήσει·
κ' ἐκεῖνο πὸν δὲν ἤξευρα μηδ' ἄκουσά το πλέα,
πὼς εἶναι τοῦ Θρασύμαχου παιδὶ τοῦ βασιλέα,
μοῦ ἴπε, τὸ ποῖο πρωτύτερας ἂν ἤθελα γροικήσει,

350 τόσα περίσσα καὶ πολλὰ δὲν ἤθελα μανίσει.

ΕΡΩΦΙΛΗ

Μά τὴν ἀλήθεια, ἀφέντη μου, ποτέ του τέτοιο πράμα
δὲ μοῦ 'πε, καὶ γροικώντας το τό 'χω μεγάλο θάμα,
κι ὄχι γιὰτ' εἶναι βασιλιοῦ παιδί, γιὰτὶ ἔτοια χάρη
νά 'χει δὲν ἴμπορεῖ παρὰ βασιλικὸ κλωνάρι,
355 μὰ μοναχὰς γιὰτὶ κουρφὸ τόσο καιρὸ τὸ κράτειε
καὶ μὲ διχῶς περηφανειὰ στὸν κόσμον ἐπορπάτειε!

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

'Ετσ' εἶναι, θυγατέρα μου, κ' εὐχαριστῶ τὴ μοίρα,
κιὰς ἀποῦ μ' ἔκαμε παιδί 'νοῦς βασιλιοῦ κ' ἐπῆρα.
Γιὰ κεῖνον ἔκραζα κ' ἐσέ, γιὰ νὰ σοῦ συμπαθήσω,
360 σὰν κ' ἐκεينوῦ ἐσυμπάθησα στὸ σφάλμα του τὸ πλησο.
Τὸ πράμα ἀποῦ 'καμες λοιπὸ στανιῶς μου, συχωρῶ σου,
κι ἄντρας ἄς εἶ ὁ Πανάρετος, σὰν τονὲ θές, δικός σου,
κι ἄς εἶναι τ' ὄχι θέλημα, κι ὄρεξη τὸ στανιό μου,
προξενητὴς ὁ πόθος σας, βοηθὸς τὸ ριζικό μου.
365 Κι ὀγιά νὰ γνώσεις πλιὰ καλλιὰ πὼς ἐσυμπάθησά σου,
θέλω γι' ἀγάπη μου ἀκομὴ νὰ πάρεις χάρισμά σου
τὰ πράματα ἀποῦ βρίσκονται σ' ἐτοῦτο τὸ βατσέλι·
σίμωσε, δέ τα· χάρισμα πλησο φανῆ σου θέλει.

-
-
-
-

•

ο

Ο βασιλιάς Φιλόγονος υποκρίνεται ότι συγχωρεί το "σφάλμα" της κόρης του, η οποία σπεύδει να τον ευχαριστήσει πέφτοντας στα γόνατα, σκηνή από την παράσταση του Εθνικού Θεάτρου (Κεντρική Σκηνή), σκηνοθεσία: Αλέξης Σολομός, 1961.

Πηγή: [Ψηφιοποιημένο Αρχείο Εθνικού Θεάτρου](#)

ο

Ο επηρμένος βασιλιάς Φιλόγονος, σκηνή από παράσταση της *Ερωφίλης* στα Αισχύλεια 1993, σκηνοθεσία: Γιάννης Νικολαΐδης, Αρχείο Δήμου Ελευσίνας.

Πηγή: [Elefsina Culture](#)

Σύνδεσμοι

Λεξικά

[Λεξικά Νεοελληνικής](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

Μελέτες

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

Σύνδεσμοι

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

[Το μοιρολόι της Ερωφίλης \(E 435-524\)](#)

Το απόσπασμα αυτό περιλαμβάνει ολόκληρη τη σκηνή Ε4, που αποτελεί έναν θρηνητικό μονόλογο της Ερωφίλης μπροστά στα κομμένα μέλη του αγαπημένου της (καρδιά, χέρια και κεφάλι), τα οποία της πρόσφερε ο πατέρας της ως "γαμήλιο δώρο" μέσα σε ένα καλάθι. Ο βασιλιάς έφυγε από τη σκηνή όλο έπαρση και κακία και άφησε μόνη την κόρη του (είχε διώξει ήδη την παραμάνα) για να θρηνηήσει περισσότερο, όπως γεμάτος ειρωνεία τής είπε.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΕΡΩΦΙΛΗ μοναχή

ΕΡΩΦΙΛΗ

435 ὦ κύρη μου, μὰ κύρη πλιὸ γιάντα νὰ σ' ὀνομάζω

κι ὄχι θεριὸν ἀλύπητο κι ἄπονο νὰ σὲ κράζω,

πειδὴ περνᾶς στὴν ὄρεξη πάσα θεριὸ τοῦ δάσου,

καὶ πλιὰ ἄγρια παρὰ λιονταριοῦ μοῦ ἴδειξες τὴν καρδιά σου.

Θεριὸ λοιπὸ ἀνελύπητο παρὰ θεριὸ κιανένα,

440 γιὰ ποιά ἀφορμὴ δὲν ἔσφαξες τὴν ταπεινὴ κ' ἐμένα;

Μὰ κεῖνο ποὺ δὲν ἔκαμε τὸ χέρι τ' ἄπονό σου

θέλω τὸ κάμει μόνια μου κιὰς μὲ τὸ στανικό σου,

γιατὶ δὲ μοῦ ἴναι μπορετό, μηδὲ ποτὲ τυχαίνει,

μιὰν ὥρα ἀποὺ τὸ ταίρι μου νὰ ζῶ ξεχωρισμένη.

445 Ταίρι ἀκριβό μου καὶ γλυκύ, φῶς καὶ παρηγοριά μου,

καὶ πῶς σὲ βλέπου τσῆ φτωχῆς τὰ μάτια τὰ δικά μου,

καὶ μ' ὄλο τοῦτο δύνουνται τὰ μέλη μου καὶ ζιοῦσι,

τ' ἀμμάτια μου καὶ βλέπουσι, τὰ χεῖλη καὶ μιλοῦσι;

Πάντα, ἀκριβέ μου, ταίρι μου, μ' ἔθρεφεν ἡ θωριά σου·

450 τώρα στὸν Ἄδη τὴ φτωχὴ μὲ βάνει ἡ ἀσκημιὰ σου,

κι ἀλλοῦ τ' ἀμμάτια μου, ὡχ οἴμέ, στανιό τως συντηροῦσι,

γιατί ἔτσι σὰ σ' ἐκάμασι τρέμου νὰ σὲ θεωροῦσι.

Πανάρετέ μου ἀφέντη μου, ποῦ 'ν' τὰ πολλὰ σου κάλλη,

ποῦ κείνη ἢ νόστιμη θωριά καὶ πάσα χάρη σου ἄλλη;

455 Ποῦ 'ναι τὰ μάτια τὰ γλυκιά, ποιόν ἄπονο μαχαίρι

σοῦ τὰ 'βγαλε κ' ἐτύφλωσεν ἐμέ, ἀκριβό μου ταίρι;

Στόμα μου νοστιμότατο καὶ μοσκομυρισμένο,

βρύση ὀλωνῶ τῶν ἀρετῶ, ζαχαροζυμωμένο,

γιάντα τὰ πλουμισμένα σου καὶ τὰ γλυκιά σου χεῖλη

460 τὴ δούλη σου δὲν κράζουσιν, οἴμέ, τὴν Ἐρωφίλη;

Γιάντα σωπᾶς στὸν πόνο μου, γιάντα στὰ κλαήματά μου

δὲ συντυχαίνεις δυὸ μικρὰ λόγια σ' παρηγοριά μου;

Μὰ δίχως γλώσσα ἀπόμεινες καὶ πῶς νὰ μοῦ μιλήσεις,

πῶς τὴν πολλὰ βαρόμοιρη νὰ μὲ παρηγορήσεις;

465 Πῶς νὰ μοῦ παραπονεθεῖς, πῶς νὰ μοῦ πεῖς «ψυχή μου,

γιὰ σένα μόνο θάνατον ἐπῆρε τὸ κορμί μου;»

Κ' ἐσᾶς, χεράκια μου ἀκριβά, ποιά χέρια ἀποκοτῆσα

κι ἄπονα ἀπὸ τὸ δόλιο σας κορμί σᾶς ἐχώρισα;

Χέρια, ποὺ σᾶς ἐτύχαινε σκῆπτρο νὰ σᾶς βαραίνει

470 καὶ μοναχὰ νὰ δίδετε νόμο στὴν οἰκουμένη!

Γιὰ ποιά ἀφορμὴ δὲν πιάνετε τὰ χέρια τὰ δικά μου,

γιάντα στὸ στῆθος σπλαχνικὰ κι ἀπάνω στὴν καρδιά μου

δὲν γγίζετε, ν' ἀλαφρωθεῖ, τσι πόνους τση νὰ χάσει,

κ' ἐτούτη τὴν τρομάρα τση τὴν τόση νὰ σκολάσει;

475 Καὶ σύ, καρδιά ἀνθρωμένη μου, τοῦ πόθου φυλαχτάρι,

ποιόν ἦτο κεῖνο τ' ἄπονο κι ἀγριότατο λιοντάρι

ποὺ σ' ἔβγαλε ἐκ τὸν τόπο σου κ' αἱματοκυλισμένη

τ' ἀμμάτια μου νὰ σὲ θεωροῦ μ' ἔκαμε τὴν καημένη;

Καρδιά μου ἀγαπημένη μου, γλυκότατη καρδιά μου,
480 πόσα τοῦ πόθου βάσανα εἶχες γιὰ ὄνομά μου!

Πάντ' ἄζιες μ' ἀναστεναμοὺς κ' ἐθρέφουσου μὲ πρίκες,
κ' εἰς τό 'στερο ἀνασπάστηκες κ' ἐκ τὸ κορμί σου βγῆκες,
γιὰ νὰ μπορῶ τριγύρου σου νὰ δῶ πὼς εἶν' γραμμένο

τ' ὄνομα τσ' Ἐρωφίλης σου τὸ πολυαγαπημένο.
485 Ὡφου, πρικό μου ριζικό κι ἀντίδική μου μοίρα,

πόσα γοργὸ μ' ἐκάμετε νύφη γιαμιὰ καὶ χήρα!

Μοίρα κακὴ γιὰ λόγου μου, κομπώτρα κι ὀχθρεμένη,
σ' ποιὸ τέλος μ' ἐκατάφερες τὴν πολυπρिकाμένη!

Ποιὸ πράμα μ' ἄξωσες νὰ δῶ, ποιά πρίκα νὰ γνωρίσω,
490 ποιά παιδωμὴ, ποιὸ βάσανο, ποιὸν πόνο νὰ γροικῆσω!

Ποῦ κεῖνα πού 'λεγες τοῦ νοῦ, ποῦ κεῖνα πού ἀπὸ σένα
τ' ἀμμάτια μου ἀνιμένασι νὰ δοῦσι τὰ καημένα;

Χαρὲς περισσες μοῦ 'τασσες, καὶ πρίκες μὲ γεμώνεις·

ζήση κι ἀνάπαση πολλή, καὶ θάνατο μ' ἀξώνεις.
495 Λαμπρὸ τὸν ἥλιο μοῦ 'δειξες κ' ἔλιζα καλοσύνη,

μὰ τὸ ζιμιὸ θαμπώθηκε κι ἄγριος καιρὸς ἐγένη.

Χρυσὸ στεφάνιν ἔβαλες ἀπάνω στὴν κορφή μου,

κι ὄφης ἐγένηκε ζιμιὸ κ' ἐπῆρε τὴ ζωὴ μου·

πολλὴ δροσὰ μ' ἐπότισες, μὰ 'το φαρμακεμένη
500 κι ὀλπίζοντας πὼς θρέφομαι, μένω θανατωμένη.

Τὴν πόρτα τῆ Παράδεισος μ' ἀνοιξες, κι ἀπὸ κείνη
στὴν Κόλαση μ' ἐπέρασες κι ἀλύπητα μὲ κρίνει.

Ψευτὸ καλὸ μοῦ χάρισες κι ὡς ὄνειρον ἐχάθη,

σὰ χόρτον ἐξεράθηκε, σὰ ρόδον ἐμαράθη·

505 σὰν ἀστραπὴ ἦψε κ' ἔσβησε κ' ἔλυσε σὰν τὸ χιόνι,
σὰ νέφαλον ἐσκόρπισε στὸν ἄνεμο, σὰ σκόνη.

Μὰ δὲ φυρᾶς τὰ πάθη μου, δὲ μοῦ λιγαίνεις πρίκα,
κ' οἱ κρίσεις μου κ' οἱ πόνοι μου παντοτινοὶ ἐγενῆκα·
καὶ πλιότερη τὴν παιδωμὴ γιὰ νὰ ἔχω καὶ τὰ βάρη,
510 τὰ πάθη μου δὲν ἔχουσι νὰ μὲ σκοτώσου χάρη.

Μὰ κεῖνο ποὺ δὲ δύνεται τόσος καημὸς νὰ κάμει,
θέλει τὸ κάμει ἢ χέρα μου καὶ τὸ μαχαίρι ἀντάμι·
στὸν Ἄδην ἄς μὲ πέψουσι, κι ὁ κύρης ἄπονός μου,
τὴ βασιλεία του ἄς χαίρεται καὶ τσι χαρὲς τοῦ κόσμου.
515 Στῆθος μου κακορίζικο, καρδιά μου πρικαμένη,

πόσά 'τονε καλύτερο ποτέ μου γεννημένη
στὸν κόσμο νὰ μὴν εἶχα 'σται, πόσά 'τονε καλλιά μου,
λάμψη ἡλίου νὰ μὴ δούσινε τ' ἀμμάτια τὰ δικά μου.

Τὸ πνέμα σου, Πανάρετε, ταίρι γλυκότατό μου,
520 παρακαλῶ σε νὰ δεχτεῖ τὸ πνέμα τὸ δικό μου,
σ' ἓνα νὰ στέκομέστανε τόπο, καὶ μιὰν ὁμάδι
Κόλαση γῆ Παράδεισο νὰ γνῶθομε στὸν Ἄδη.
Πανάρετε, Πανάρετε, Πανάρετε, ψυχὴ μου,
βούηθα μου τσῆ βαρόμοιρης καὶ δέξου τὸ κορμί μου.

Ἐδῶ πιάνει τὸ μαχαίρι ὅπου ἦτονε στὸ βατσέλι καὶ
σφάζεται καὶ πέφτει σκοτωμένη καὶ εἰς λιγάκιν ἔρχονται
οἱ κορασίδες τση γυρεύοντάς τηνε.

-
-
-
-

○ Η Ερωφίλη αντικρίζει γεμάτη οδύνη το περιεχόμενο του "γαμήλιου δώρου", ενώ ο βασιλιάς σκύβει από πάνω της λίγο πριν εγκαταλείψει τη σκηνή αφήνοντάς τη να ξεσπάσει στο μοιρολόι που ανθολογείται εδώ, από την παράσταση του ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Κρήτης, σκηνοθεσία Βασίλης Νικολαΐδης, 2005.
Πηγή: [Fotografos Chania \(ιστολόγιο\)](#)

○ Παρόμοια σκηνή με την προηγούμενη, αυτή τη φορά από την παράσταση του Οργανισμού Ελληνικού Θεάτρου Αιχμή, σκηνοθεσία: Γιάννης Νικολαΐδης, 2016.
Πηγή: [Karousos Art Critics \(ιστολόγιο\)](#)

○ Η Ερωφίλη ξεσπά σε θρήνο καθώς ο βασιλιάς εγκαταλείπει τη σκηνή, ενώ οι κορασίδες του χορού της συμπαραστέκονται, σκηνή από την παράσταση του Εθνικού Θεάτρου (Κεντρική Σκηνή), σκηνοθεσία: Αλέξης Σολομός, 1961.
Πηγή: [Ψηφιοποιημένο Αρχείο Εθνικού Θεάτρου](#)

ο

Η Ερωφίλη γονατισμένη μπροστά στο «βατσέλι» με τα μέλη του Πανάρετου ετοιμάζεται να αυτοκτονήσει, σκηνή από την παράσταση του Εθνικού Θεάτρου (Κεντρική Σκηνή), σκηνοθεσία: Αλέξης Σολομός, 1961.

Πηγή: [Ψηφιοποιημένο Αρχείο Εθνικού Θεάτρου](#)

Σύνδεσμοι

Λεξικά

[Λεξικά Νεοελληνικής](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας

[Λεξικό Εμ. Κριαρά](#)

Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημώδους Γραμματείας (1100-1669), τόμοι Α-ΙΣΤ

[TLG](#)

Thesaurus Linguae Graecae (TLG)

[Liddell-Scott](#)

Λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (Liddell – Scott)

Μελέτες

[Μεσαιωνικές μελέτες](#)

Μεσαιωνικές μελέτες του Εμ. Κριαρά

Σύνδεσμοι

- [Σύνδεσμοι για την έρευνα και μελέτη της Μεσαιωνικής Ελληνικής](#)

[Το τέλος της τραγωδίας \(Ε 607-674\)](#)

Μετά την αυτοκτονία της Ερωφίλης, μπήκαν στη σκηνή η νένα με τις κοπέλες του χορού και την βρήκαν αιμόφυρτη με το μαχαίρι στο χέρι και τα μέλη του Πανάρετου δίπλα της. Όταν τελειώνει η νένα το μοιρολόγι της, μπαίνει στη σκηνή ο βασιλιάς, αμετανόητος ακόμη και μπροστά στη θέα της νεκρής κόρης του, όπως φαίνεται στο απόσπασμα που ακολουθεί. Οι κοπέλες του χορού, για να αποδώσουν την πολυπόθητη σε όλο το έργο δικαιοσύνη, ορμούν πάνω του και τον σκοτώνουν.

Εμφανίζεται τότε, για δεύτερη φορά, το φάντασμα του αδελφού του, ικανοποιημένο με την τελευταία αυτή εξέλιξη. Οι κορασίδες της Ερωφίλης παίρνουν το νεκρό σώμα της μέσα στο παλάτι για να το θρηνήσουν και οι γυναίκες του χορού, αφού πουν ένα σύντομο τελευταίο χορικό με το οποίο κλείνει το έργο, «σέρνου το βασιλιά μέσα και χάνεται», όπως υποδεικνύει η σκηνική οδηγία.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ

ΒΑΣΙΛΕΑΣ, ΚΟΡΑΣΙΔΕΣ, ΝΕΝΑ, ΧΟΡΟΣ

ΚΟΡΑΣΙΔΕΣ

Ἀφέντη, τὴν καημένη μας κερὰ τὴν πρικαμένη
σὰν ἤθελεν ἡ μοίρα μας, βλέπομε σκοτωμένη

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

[609] Καὶ τίς τὴν ἐθανάτωσε;

ΚΟΡΑΣΙΔΕΣ

[609] Τοῦτα καὶ τὸ μαχαίρι
610 τὴ θανατῶσα, ἀφέντη μου, μὲ τὸ δικό τση χέρι.

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

[611] Κι ὀμπρὸς σας ἐσκοτώθηκε;

ΚΟΡΑΣΙΔΕΣ

[611] Χάμαι ξεψυχημένη

[612] τὴν ἤρσαμε, ὄντεν ἤρθαμε.

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

[612] Δέν πρέπει ν' ἀνιμένει

γεῖς ἀπ' ἐργάζεται κακά, παρὰ τὸ τέλος νά ἔχει

κακὸ περίσσοα κι ἄτυχο σ' ὅποια μερὰ κι ἄ λάχει.

615 Θλίβομαι καὶ πρικαίνομαι πὼς χάνω τὸ παιδί μου,

μὰ πὼς τελειώνει μετ' αὐτὴ σήμερο ἢ ἐντροπή μου

χαίρομαι τόσο, ἀπὸν ποσῶς τὴν πρίκα αὐτὴ δὲ χρήζω,

μᾶλλιοστας πλιὰ πασίχαρος παρὰ ποτὲ γυρίζω·

γιατὶ μὲ διχωστὰς τιμὴ τὰ πλούτη δὲ φελοῦσι,

620 κι ὅποιοι ἀπομένου μ' ἐντροπή δὲν ἤμπορὰ κραχτοῦσι

[621] σ' τοῦτο τὸν κόσμο ζωντανοί.

ΚΟΡΑΣΙΔΕΣ

[621] Τὸ πράμαν ἀπὸν κρίνει

τῆς ἀφεντιᾶς σου ἢ φρόνεψη, μηδένας τ' ἀντιτείνει·

μηδὲ τυχαίνει, οὐδὲ μπορεῖ· μ' ἄλλοι παρὰ παιδί σου

τόση μεγάλη βασιλειὰ νὰ θὰ κληρονομήσου

625 κρίμα πολὺ μοῦ φαίνεται, κ' ἔχω καὶ γροικημένο

πὼς τὸ συμπάθιο μοναχὰς στὸν κόσμο γεννημένο

βρίσκεται ἀπὸν τὸ φταίσιμο, κι ἀλύπητους καλοῦσι

τς' ἀθρώπους ἀπὸν φταίσιμο δὲ θὲ νὰ συμπαθοῦσι.

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

Τοῦτο μπορέσειν ἤθελε νὰ λέγεται γιὰ τς' ἄλλους

630 κι ὄχι ποτὲ γιὰ βασιλιοὺς τόσα στὴ γῆ μεγάλους.

Μ' ἂν ἔν' καὶ κληρονόμος μου δὲ βρίσκεται παιδί μου,

τ' ὄνομα κληρονόμος μου θέλ' εἶσται κ' ἡ τιμή μου,
καὶ σώπασε τὰ λόγια σου, γῆ τάσσω σου κ' ἐσένα,
γιατὶ ἦρθες τῆ δασκάλισσα νὰ κάμεις μετὰ μένα,
635 πῶς τσῆ κερᾶς σου συντροφιὰ στὸν Ἄδη νὰ σὲ πέψω,
κι ἄλλα νὰ λέγεις φρόνιμα λόγια νὰ σ' ἀρμηνέψω.

ΚΟΡΑΣΙΔΕΣ

Κλιτή, ὅσο μοῦ 'ναι μπορετό, στὰ πόδια τσ' ἀφεντιᾶς σου
πέφτω ἢ φτωχή, καὶ ταπεινὰ τὴν ὑψηλότητά σου
παρακαλῶ στὰ μίλησα συμπάθιο νὰ μοῦ δώσει,
640 γιατί σὲ τοῦτο μ' ἔφερε μόνον ἢ πρίκα ἢ τόση.

Εἰς τοῦτο γονατίζοντας κάμνει ἀτῆ τση πῶς ἀγκαλιάζει
τὰ πόδια του νὰ τὰ φιλήσει κ' ἐκείνη τὰ σφίγγει καὶ ρίχτει
τονε χάμαι· ἀπέκεις κράζει ὄλες νὰ ράξουν γιὰ νὰ τονὲ
σκοτώσουσι.

ΚΟΡΑΣΙΔΕΣ

Γυναῖκες μου, ὄλες τρέξετε νὰ κάμομεν ὁμάδι
τοῦτο τὸν ἀπονότατο νὰ κατεβεῖ στὸν Ἄδη.

Ἐδῶ ράσσουσιν ὄλες καὶ κολοῦσι του.

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

Βουηθήσετέ μου, δοῦλοι μου, τρέξετε, στρατηγοί μου,
κι ἄπονα μὲ πληγώνουσι καὶ παίρνου τὴ ζωὴ μου.

Ἐδῶ τονὲ σκοτώνουσι κ' εἰς τοῦτο βγαίνει ἡ ἀσκιά τοῦ

ἀδερφοῦ του καὶ στένεται ἀπὸ πάνω του καὶ λέγει:

ΑΣΚΙΑ

645 Τοῦτον ἐστέκουμου νὰ δῶ τὸ τέλος στὸ κορμί σου·

τώρα ἄς κατέβει μετὰ μὲ στὸν Ἄδην ἡ ψυχή σου,

νὰ ἔχει κ' ἐκεῖ τσι παιδωμὲς πάντα, καθὼς τυχαίνει,

τόση μεγάλη σου ἀτυχιά νὰ μείνει πλερωμένη.

NENA

Γυναῖκες μου, τὴν ἀπονιά σκολάσετε τὴν τόση,

650 τὸ θάνατο μὲ θάνατο σώνει σας νὰ πλερώσει.

ΚΟΡΑΣΙΔΕΣ

Ἄπονος κι ἀνελύπητος εἶν' ὅποιος τὸ κατέχει

κ' εἰς τοῦτον ἀπὸ κάμαμε λύπηση λίγην ἔχει.

NENA

Ὡ βασιλιὲ κακότυχε, ὦ πλησα κακομοίρη,

Παρὰ κιανέναν ἄθρωπο, παρὰ κιανένα κύρη·

655 σήμερο ἐπέτας σ' τσ' οὐρανούς κ' ἔβανες εἰς τὸ νοῦ σου

χαρὲς καὶ καλοριζικιὲς ἐσὲ καὶ τοῦ παιδιοῦ σου,

κ' ἐσένα πρίκες σ' ἠύρασι, θάνατοι σ' ἐπλακῶσα

καὶ τ' ὄνομά σου ἐλειώσασι, τσι δόξες σου ἐτελειῶσα.

ΚΟΡΑΣΙΔΕΣ

Τί στέκομέστα πλιὸν ἐδῶ, τί καρτεροῦμε πλιά μας;
660 Στὴν κάμερά τση ἄς πάγομε τὴ δόλια τὴν κερά μας,
τὸ ξόδι τση νὰ κάμομε μὲ πόνο καὶ μὲ θλίψη,
κι οὐδὲ κιαμιὰ ἀπὸ λόγου μας τιμὴ μηδὲ τση λείψει·
κ' ἐτοῦτον ἄς ἀφήσομε τὸν ἄπονο, νὰ βγοῦσι
σκύλοι, σὰν εἶναι τὸ πρεπό, νὰ τονὲ μοιραστοῦσι.
665 Πιάστε τη, κορασίδες μου, πιδέξα ὅσο μπορεῖτε·
μάτια μου κακορίζικα, κ' ἴντά 'ναι τὰ θωρεῖτε!

Εἰς τοῦτο τὴ σηκῶνουσιν οἱ κορασίδες τση καὶ πᾶσι μέσα
μὲ τὴν νένα καὶ ὁ χορὸς τῶν γυναικῶν, ἀπομένοντας καὶ
λέγοντας τὰ κατωγεγραμμένα βέρσα, σέρνου καὶ τὸ βασιλιὰ
μέσα καὶ χάνεται.

ΧΟΡΙΚΟ

ΧΟΡΟΣ

ᾠ, πόσα κακορίζικους, πόσα λολοὺς νὰ κράζου
τυχαίνει κείνους ἀπὸ ἐδῶ κάτω στὴ γῆ λογιαζου
πὼς εἶναι καλορίζικοι κ' εἰς τ' ἄστρο πὼς πετοῦσι
670 γιὰ πλοῦτος, δόξες καὶ τιμὲς ἀπὸ σ' αὐτοὺς θωροῦσι!
Γιατὶ ὅλες οἱ καλομοιριὲς τοῦ κόσμου καὶ τὰ πλούτη
μιὰ μόνο ἀσκιά 'ναι στὴ ζωὴ τὴν πρικαμένη τούτη,
μιὰ φουσκαλίδα τοῦ νεροῦ, μιὰ λάβρα ποὺ τελειώνει
τόσα γοργὸ ὅσο πλιά ψηλὰ τσι λόγες τση σηκῶνει.

ΤΕΛΟΣ ΤΣΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ